

UNIVERZITA HRADEC KRÁLOVÉ

Pedagogická fakulta

Katedra speciální pedagogiky

**Vzdělávání skautských vůdců v tématu děti s
poruchami chování a emocí**

Bakalářská práce

Autor práce:	Pavčina Hlaváčová
Studijní program:	B7506 Speciální pedagogika
Studijní obor:	Výchovná práce ve speciálních zařízeních
Vedoucí bakalářské práce:	Mgr. Martin Kaliba
Oponent bakalářské práce:	Doc. PhDr. Boris Tizl, Ph.D.

Zadání bakalářské práce

Autor:	Pavčina Hlaváčová
Studium:	P17P0851
Studijní program:	B7506 Speciální pedagogika
Studijní obor:	Výchovná práce ve speciálních zařízeních
Název bakalářské práce:	Vzdělávání skautských vůdců v tématu děti s poruchami chování a emocí
Název bakalářské práce AJ:	Education of Scout leaders in the topic children with behavioral and emotional disorders

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Práce je zaměřena na problematiku skautského vzdělávání v oblasti poruch chování a emocí u dětí a mladistvých. Praktická část seznamuje s výsledky výzkumného šetření zaměřeného na analýzu systému vzdělávání skautských vůdců, zejména na výskyt témat z dané oblasti. Součástí práce je analýza dosud existujících vzdělávacích materiálů. Cílem práce je zjistit množství edukačních materiálů pro skautské vůdce v dané oblasti.

BŘICHÁČEK, Václav. Psychologie. Praha: Junák - svaz skautů a skautek ČR, 1999. Vůdcovská zkouška. ISBN isbn80-86109-24-0. KŘÍŽ, Josef. Duševní poruchy a poruchy chování u dětí a mladistvých. 2. vyd. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Zdravotně sociální fakulta, 2004. ISBN 80-7040-724-7. TRAIN, Alan. Nejčastější poruchy chování dětí: jak je rozpoznat a kdy se obrátit na odborníka. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-503-2. VOSÁTKA, Mirko a Vladimír VURM. Skautské toulky přírodou. Vyd. 1., ve Skautingu. Liberec: Skauting, 1993. Skautské prameny. ISBN isbn80-85421-05-4.

Garantující pracoviště:	Katedra speciální pedagogiky, Pedagogická fakulta
Vedoucí práce:	Mgr. Martin Kaliba
Oponent:	doc. PhDr. Boris Titzl, Ph.D.
Datum zadání závěrečné práce:	5.2.2019

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracovala pod vedením vedoucího bakalářské práce samostatně a uvedla jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové dne.....

.....

Pavλίna Hlaváčová

Poděkování

Ráda bych poděkovala vedoucímu bakalářské práce, Mgr. Martinovi Kalibovi, za jeho odborné vedení, podporu a rady při zpracovávání. Dále bych chtěla poděkovat všem skautským vůdcům a vůdkyním za jejich odpovědi a názory na probírané téma. A v neposlední řadě bych ráda poděkovala své rodině, která mě podporovala a dávala mi prostor pro vypracování této práce.

Anotace

HLAVÁČOVÁ P. *Vzdělávání skautských vůdců v tématu děti s poruchami chování a emocí*. Hradec Králové: Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2020. 96 s. Bakalářská práce.

Práce je zaměřena na problematiku skautského vzdělávání v oblasti poruch chování a emocí u dětí a mladistvých.

Teoretická část obsahuje dvě kapitoly. První kapitola popisuje organizaci Junák - český skaut, z.s., historii hnutí, vzdělávací kurzy a zkoušky, odbor Skauting pro všechny. Druhá kapitola vymezuje pojem dítě s poruchou chování a emocí, rizikové chování, ukazuje více pohledů, kterými se lze na tuto problematiku dívat a popisuje vybrané poruchy chování a emocí.

Praktická část obsahuje dvě kapitoly. Třetí kapitola analyzuje dosud existující vzdělávací materiály organizace pro vůdcovské zkoušky v této oblasti. Čtvrtá kapitola seznamuje s výsledky výzkumného šetření zaměřeného na systém vzdělávání skautských vůdců a připravenosti skautských vůdců řešit rizikové chování u dětí, které vedou ve svých oddílech. Dále se zaměřuje na výskyt témat z dané oblasti poruch chování a emocí a dává příklady možných návrhů řešení problémů, se kterými si vůdci potřebují poradit.

Klíčová slova: dítě s poruchou chování a emocí, rizikové chování, vzdělávání skautských vůdců, český skauting, volný čas

Abstract

HLAVACOVA P. *Education of Scout leaders in the top children with behavioral and emotional disorders*. Hradec Králové: Faculty of Education, University of Hradec Králové, 2020. 96 p. Bachelor thesis.

The work is focused on the issue of scout education in the area of behavioral and emotional disorders in children and adolescents.

The theoretical part contains two chapters. The first chapter describes the organization Junák - Czech scout, z.s., history of the movement, training courses and exams, Scouting for All. The second chapter defines the concept of a child with behavioral and emotional disorders, risky behavior, shows several views that can be viewed and describes selected behavioral and emotional disorders.

The practical part contains two chapters. The third chapter analyzes the existing training materials of the Leader Examination Organization in this area. The fourth chapter introduces the results of a research survey focused on the system of education of scout leaders and the readiness of scout leaders to address risky behavior of children leading in their sections. It also focuses on the occurrence of topics from the field of behavioral and emotional disorders. And it gives examples of possible solutions to problems that leaders need to help.

Key words: child with behavioral and emotional disorder, risky behavior, education of scout leaders, Czech scouting, leisure time

Slovníček použitých pojmů:

družina – malý kolektiv 6-12 dětí, hlavní výchovná jednotka Junáka

oddíl – základní funkční jednotka Junáka, členěn do družin, veden vůdcem s vůdcovskou zkouškou

středisko – základní organizační jednotka, složena z oddílů, řídí a zajišťuje skautskou výchovu dětí a mládeže, poskytuje jim materiál a zázemí, sdružuje a organizuje členy Junáka

mladší člen – člen Junáka mladší 18 let

vůdce – člen skautské organizace starší 18 let, který prošel vůdcovským vzděláváním, tudíž má vůdcovskou zkoušku. V této práci je pojmem vůdce myšleno pohlaví mužské i ženské.

Obsah

Úvod	10
I TEORETICKÁ ČÁST	12
1 Organizace Junák – český skaut, z.s.	12
1.1 Organizace Junák – český skaut, z.s.	12
1.2 Základní principy	14
1.3 Skautská výchovná metoda	15
1.4 Systém vzdělávání	16
1.4.1 Nekvalifikační vzdělávání	17
1.4.2 Kvalifikační vzdělávání	18
1.4.3 Ostatní kvalifikační vzdělávání	19
1.5 Skauting pro všechny	20
2 Dítě s poruchou chování a emocí	21
2.1 Hlediska poruch chování a emocí	24
2.1.1 lékařské, medicínská klasifikace	24
2.1.2 společenská, sociální klasifikace	26
2.1.3 dimenzionální klasifikace	27
2.1.4 školská, pedagogická klasifikace	27
2.2 Vybrané jevy dle MŠMT	28
II PRAKTICKÁ ČÁST	33
3 Analýza existujících vzdělávacích materiálů	33
3.1 Kvantitativní analýzy materiálů	33
3.2 Kvalitativní analýza materiálů	35
4 Analýza obsahu vůdcovské zkoušky	43
4.1 Vzdělávání na vůdcovských (lesních) kurzech	48
5 Výzkum	52
5.1 Cíle a hypotézy výzkumu	52
5.2 Metodika	52
5.3 Realizace výzkumu	53
5.4 Charakteristika vzorku	53
5.5 Výsledky průzkumu a jejich analýza	54
5.6 Vyhodnocení hypotéz	83
5.7 Návrh na řešení zjištěných nedostatků	85

Závěr	86
Seznam použitých zdrojů.....	87
Seznam příloh	90

Úvod

Bakalářská práce je zaměřená na vzdělávání skautských vůdců v oblasti dětí s poruchami chování a emocí. Děti s rizikovým chováním se ve společnosti objevují podle některých názorů častěji a častěji. Proto by i Junák, jako jeden z největších výchovných subjektů v ČR, měl po vzoru svého hesla („*bud' připraven*“), být připraven řešit nečekané situace, které by mohly nastat, a informovat o nich skautské vůdce a společně hledat možnosti řešení. Tato situace byla tedy jedna z hlavních motivů pro zpracování této bakalářské práce. Dalším motivem bylo to, že stále častěji se na mě vedoucí mladších členů obracují, aby prokonzultovali dítě, které se „chová jinak“, či jak vyřešit rizikové chování dětí v jejich družině. V mém středisku většina činovníků ví, že studuji speciální pedagogiku a jsem instruktorem zdravotnického kurzu. I proto chtějí znát můj názor a chtějí pomoci s úpravou programu, aby omezili rizikové chování dětí. Když jsem pro ně hledala nějakou brožurku vydanou Junákem, kde by se dozvěděli základní informace a způsoby práce s problémovým dítětem, našla jsem jen velmi stručný a omezený souhrn informací.

Bakalářská práce je rozdělena do čtyř kapitol, první dvě kapitoly zahrnují teoretickou část, následující dvě kapitoly jsou zaměřené prakticky. Teoretická část je založena na analýze a zpracování dostupné literatury v tomto tématu. Popisuje organizaci Junák – český skaut, z.s., její stručnou historii a způsoby možné kvalifikace pro vedení mladších členů. Zmiňuje se i o odboru Skauting pro všechny, který napomáhá k řešení situací, se kterými si vůdce neví rady. Hlavním cílem praktické části je pomocí kvantitativního šetření zjistit, zda a jaké množství informací má skautský vůdce o problémech dětí s poruchami chování a emocí. Dále je cílem zjistit připravenost a ochotu skautských vůdců řešit rizikové chování dítěte. Zjistit současný stav integrace problémových dětí ve skautských oddílech. Zajímá mě také pohled jednotlivých vůdců na dostupnost materiálů, rozmanitost informačních kanálů, jejich zkušenosti a návrhy, jak informace o poruchách chování a emocí co nejlépe zpřístupnit všem stávajícím i budoucím vůdcům. V neposlední řadě praktická část bakalářské práce analyzuje dostupné vzdělávací materiály v tomto tématu pro činovníky, kteří se chtějí stát vůdci.

Tato bakalářská práce se snaží poukázat na současný stav vzdělávání skautských vůdců v oblasti dětí s poruchami chování a emocí. Snaží se zmapovat připravenost těchto vůdců pro řešení neobvyklých situací, které se díky zjištění v průzkumu stávají častějšími. Dále

práce poukazuje na rizikové chování dětí, které chodí do organizace Junák – český skaut, z.s., ale také na některé rizikové chování dospělých vůdců v tomto hnutí.

I TEORETICKÁ ČÁST

1 Organizace Junák – český skaut, z.s.

„Junák – český skaut, z.s. je dobrovolný, nezávislý a nepolitický spolek, jehož posláním a účelem je – v souladu s principy a metodami stanovenými zakladatelem skautského hnutí Robertem Baden-Powellem a zakladatelem českého skautingu A. B. Svojsíkem – podporovat rozvoj osobnosti mladých lidí; jejich duchovních, mravních, intelektuálních, sociálních a tělesných schopností tak, aby byli po celý život připraveni plnit povinnosti k nejvyšší Pravdě a Lásce; sobě samým; bližním, vlasti, celému lidskému společenství a přírodě.“ (Stanovy spolku Junák – český skaut, z.s. 2014, online)

1.1 Organizace Junák – český skaut, z.s.

„První nápad založit oddíl chlapců, kteří by uměli žít v přírodě, kterým by nevadilo, že někdy zmoknou, že někdy jim bude zima a jindy zas horko, kteří by se uměli dívat kolem sebe a opravdu vidět, kteří by nikdy nezabloudili v neznámé krajině, kteří by byli odvážní a obětaví, vytrvalí a obratní, ten první nápad založit skautský oddíl (...).“ (Janka, str. 39)

Ten nápad se zrodil v hlavě generála, který se 1. srpna roku 1907 společně s 20 chlapci z Anglie utábořil na ostrově Brownsea v Lamanžském průlivu. Tím, o kom mluvíme, byl generál Robert Baden-Powell (1857 – 1941), který v roce 1908 vydává knihu „Scouting for Boys“, v níž udává pravidla pro skautské společenství. Baden-Powell se v roce 1920 stává světovým náčelníkem skautů a pokládá základy dnešní Světové organizaci skautského hnutí tzv. WOSM. Za zásluhy o světový a anglický skauting anglický král Eduard VII. povyšuje Baden-Powella na sira Roberta Baden-Powella, lorda z Gilwellu. (Janka, 2009)

Milovník indiánské tematiky, přírodovědec, spisovatel Ernst Thompson Seton (1860-1946) se jako první v Kanadě a USA pokusil o výchovu chlapců v přírodě. Právě od Setona pochází přízeň některých skautských oddílů k totemům nebo přezdívám s indiánským nádechem. (Hanzlík, 1990)

V roce 1902 založil první oddíl mládeže (v městečku Cos Cob). Tomuto oddílu dal jméno Woodcraft Indians – Indiáni lesní moudrosti (nebo také Zálesáčtí indiáni). V tomto oddílu chlapci žili jako indiánský kmen, učili se znalostem o přírodě, tábornickým dovednostem a hrám v přírodě. (TDC 1999) *„Jeho oddíl později inspiroval evropské skautské oddíly a ještě později u nás dostal jméno: Liga lesní moudrosti.“* (Janka, 2009, str. 35)

Tyto dvě linie se propojují v jednu díky pedagogovi Antonínu Benjamínu Svojsíkovi (1876 – 1938). „*Který o prázdninách roku 1912 poprvé tábořil s oddílem třinácti hochů. Bylo to pod hradem Lipnice (v Orlovských lesích na Humpolecku), kde se setkáváme později i s Jiřím Wolkerem (1916). Mezi prvními skauty Svojsíkova oddílu byli budoucí neúnavní pracovníci a vůdcové. (...) První pravidelný kurs pro skautské vůdce Svojsík uspořádal v lednu 1913, tento kurs absolvovalo již 40 účastníků, kteří tvoří základní pedagogický kámen skautingu.*“ (Šimánek, 1948, str. 38)

V roce 1912 (1. února) vychází první skautská příručka v Česku, kterou napsal A. B. Svojsík, příručka nese název Český skaut. V květnu téhož roku pak vychází Základy junáctví.

V současné době je zcela přirozené, že do skautské organizace chodí i dívky. Proto nesmíme zapomenout na historii dívčího skautingu. Tu odstartovala v Anglii v roce 1910 sestra Baden-Powella Agnes (1858-1945). Organizace anglických skautek nesla název „Girl Guides Association“, během jednoho roku se do této organizace zapsalo 8000 děvčat. (Junák - svaz skautů a skautek ČR, 1999)

První pokusy o dívčí skauting nacházíme od roku 1912, kdy se o založení dívčího oddílu pokoušela spisovatelka Popelka Biliánová. Samotný dívčí skauting vzniká až v roce 1915, přesněji 11. ledna, Antonín Benjamín Svojsík přednáší dvanácti ženám o americkém dívčím skautingu. Po diskusích je rozhodnuto o založení dívčího skautingu uvnitř spolku Junák – Český skaut. Je založena družina Sasanek, která pod vedením Vlasty Koseové (rozené Štěpánové) absolvuje svůj první dívčí tábor. Po tomto táboře vzniká první dívčí oddíl na našem území. Sestra Štěpánová skládá vůdcovskou zkoušku a stává se první vůdkyní. (Junák - svaz skautů a skautek ČR, 1999)

pozn. Spolek Junák – Český skaut datujeme od 15. června 1914 jako samostatný skautský spolek.

Pro ucelení začátku skautingu se v říjnu roku 1909 díky bratrovi Roberta Baden-Powella, Warringtona utvořil odbor vodních skautů (Sea Scouts). (Junák - svaz skautů a skautek ČR, 1999)

Junáku během svého působení bylo několikrát nařízeno ukončit svou činnost. První vynucené rozpuštění bylo roku 1940, kdy 11. července bylo gestapem přepadeno a rozehnáno několik junáckých táborů, o tři měsíce později (28. října) vydal K. H. Frank

nařízení o rozpuštění Junáka. Roku 1945 (Pražské květnové povstání) byla obnovena skautská činnost. Během jednoho roku dosáhl počet členů k číslu 250 000. Druhé ukončení činnosti bylo roku 1950, kdy byl skauting ideově nepřátelské hnutí pro KSČ. Místo Junáka zaujímá Pionýrská organizace ČSM. Po obnovení činnosti v roce 1968 dochází k třetímu zákazu 1. září 1970. Oddíly byly převedeny pod Socialistický svaz mládeže a pod Pionýr. Obnovení se skauting dočkal až roku 1989. (Junák - svaz skautů a skautek ČR, 1999)

V roce 2020 čítá organizace Junák – český skaut, z.s. přes 64 000 skautů a skautek v České republice. Je to tedy jedna z největších organizací sdružujících děti u nás.

1.2 Základní principy

Skautské hnutí je založeno na třech základních principech:

- povinnost k Bohu, chápána jako povinnost hledat a respektovat v životě vyšší hodnoty než materiální;
- povinnost vůči ostatním, chápána jako věrnost své vlasti, která je v souladu s úsilím o mír, snaha o vzájemné pochopení a spolupráci mezi lidmi, národy a různými sociálními skupinami; je pojata jako závazek účastnit se na rozvoji společnosti, jako úcta a láska prokazovaná bližním a přírodě;
- povinnost vůči sobě, chápána jako odpovědnost za rozvoj sebe sama.

Tyto základní principy jsou vyjádřeny ve skautském slibu a zákonu.

Skautský slib zní:

„Slibuji na svou čest, jak dovedu nejlépe: sloužit nejvyšší Pravdě a Lásce věrně v každé době, plnit povinnosti vlastní a zachovávat zákony skautské, duší i tělem být připraven(a) pomáhat vlasti i bližním.“

Slib lze doplnit dobrovolným dodatkem: „K tomu mi pomáhej Bůh.“

Skautský zákon zní:

1. Skaut je pravdomluvný.
2. Skaut je věrný a oddaný.
3. Skaut je prospěšný a pomáhá jiným.
4. Skaut je přítelem všech lidí dobré vůle a bratrem každého skauta.
5. Skaut je zdvořilý.

6. *Skaut je ochráncem přírody a cenných výtvorů lidských.*
7. *Skaut je poslušný rodičů, představených a vůdců.*
8. *Skaut je veselý myslí.*
9. *Skaut je hospodárny.*
10. *Skaut je čistý v myšlení, slovech i skutcích.*

Dívky a ženy používají znění v ženském rodě. (Stanovy spolku Junák – český skaut, z.s. 2014, online)

Při vstupu do skautské organizace se předpokládá, že jedinec vstupující do organizace dobrovolně se bude těmito principy řídit a s ideály hnutí souhlasí. Dále se předpokládá, že složí skautský slib a bude se řídit heslem „*Bud' připraven*“.

1.3 Skautská výchovná metoda

Skautská výchovná metoda je neoddělitelný sedmi složkový systém ověřený více než stoletou praxí i poznatky novodobé pedagogiky. Těchto sedm vzájemně provázaných složek skautské výchovné metody určuje skautskou výchovu. (Stanovy spolku Junák – český skaut, z.s., 2014, online)

- **Slib a zákon**

Skautský slib a zákon zavazuje skauta ke snaze žít podle skautských principů. Po složení slibu se skaut oficiálně pojí s hodnotami a se skautským společenstvím. Hodnoty skautský zákon jedinci přibližuje v každodenním životě. Slib a zákon jsou základní oporou pro skautův duchovní život a jeho sebevýchovu, kterou je skautská výchova. (Stanovy spolku Junák – český skaut, z.s., 2014, online)

- **Učení se zkušeností**

Člověk se nejlépe naučí to, co sám prožije, to, co dělá, o co usiluje vlastní dovedností, znalostí a postojem. Ani na toto skautská výchovná metoda nezapomíná, snaží se skauta naučit, aby konal dobro. To se pojí s příkazem „*vykonej denně alespoň jeden dobrý skutek*“. Ukazuje na to, aby člen Junáka byl odpovědný jak vůči sobě, tak vůči druhým, společnosti a bližním. (Stanovy spolku Junák – český skaut, z.s., 2014, online)

- **Družina**

Junák si je vědom, že pro dítě je velmi zásadním sociálním prvkem kolektiv, proto výchova mladších členů probíhá v menších skupinkách tzv. šestkách (6 – 12 členů), kdy

jsou si děti věkově blízké. Právě pro malé děti je velmi důležité citové zázemí, které mu tato skupinka v čele s vedoucím dává. Člověk se rozvíjí jak po osobní stránce, tak po stránce společenské. Dítě nabývá schopnosti rozhodování, učí se sociálním dovednostem, rozvíjí své silné stránky, které uplatňuje pro úspěch celé šestky. (Stanovy spolku Junák – český skaut, z.s., 2014, online)

- **Symbolický rámeček**

Už od začátku skautingu vedoucí používají pro vzbuzení zájmu dítěte a vtáhnutí jej do hry nějaký příběh. Používá se také mnoha symbolů, které nejsou v každém oddíle stejné. Symbolický rámeček se v průběhu let mění tak, aby byl pro mladší členy přitažlivý, inspirativní, obohacující, ale i přes to mu přibližoval skautské hodnoty a pomáhal jeho seberozvoji. (Stanovy spolku Junák – český skaut, z.s., 2014, online)

- **Příroda**

Nedílnou součástí skautingu je příroda, která skauta provází po celý život, typickým příkladem jsou tábory v přírodě. Trávením času v přírodě se dítě přirozeně učí novým znalostem, má zájem se o přírodu starat a chránit ji, aby mu byla zdrojem energie, citového i duchovního rozvoje. (Stanovy spolku Junák – český skaut, z.s., 2014, online)

- **Program osobního růstu**

Skauting se snaží členy všech výchovných kategorií motivovat pestrým a přitažlivým programem. Důležitá je vnitřní motivace člověka, tuto motivaci se Junák snaží podporovat. (Stanovy spolku Junák – český skaut, z.s. 2014, online)

- **Dospělí průvodci**

Dospělí ve skautingu hrají velkou roli pro mladšího člena, jsou pro něj průvodcem po všech cestách. Na cestách mladšího člena doprovází, pomáhá mu, podporuje a povzbuzuje ho tak, aby docílil toho, že se z mladšího člena stává člověk přejímající plnou odpovědnost za sebe a posléze za mladšího člena a tím uzavírá kruh. (Stanovy spolku Junák – český skaut, z.s., 2014, online)

1.4 **Systém vzdělávání**

Vzdělávací systém Junáka – českého skauta – je rozdělen na dvě kategorie. Jedná se o kvalifikační a nekvalifikační stupeň. Mezi nekvalifikační vzdělávání patří akce, jakými jsou rádcovské kurzy, lesní školy, lesní kurzy, semináře apod. Jedná se tedy o vzdělávání

nadstavbové, kterým nutně jedinec nemusí projít, aby mohl vést družinu či oddíl. Na rozdíl od vzdělávání kvalifikačního, které je nezbytné pro vykovávání činovníckých funkcí. Činovník je člověk starší 18 let mající ve středisku vedoucí funkci. Do kvalifikačního vzdělávání řadíme čekatelskou zkoušku, vůdcovskou zkoušku, odborné činovnícké kvalifikace, instruktorské kvalifikace, střediskové minimum a manažerské kvalifikace. (Junák – český skaut, z. s., 2019)

1.4.1 Nekvalifikační vzdělávání

- **Rádcovské kurzy (RK)**

Rádcovský kurz je prvním kurzem, který člen Junáka může oficiálně absolvovat. Je určen pro výchovnou kategorii skautů a skautek (13 – 15 let). Účastník RK si nejenom prohloubí své znalosti a dovednosti, ale zároveň nabude potřebné schopnosti a dovednosti k vedení a motivaci jeho šestky neboli družiny. Dále si odnáší inspiraci, kontakty a potřebnou dávku nadšení pro své působení v družině. (Junák – český skaut, z. s., 2019)

- **Lesní kurzy a lesní školy**

Lesní kurz či lesní škola jsou často součástí čekatelské či vůdcovské kvalifikace. Avšak samotná lesní škola/kurz spadají do nekvalifikačního vzdělávání. Lesní kurzy jsou převážně určené roverské výchovné kategorii. Cílem kurzu je prohloubení zájmu o skauting a zájmu setrvávání v hnutí, nechybí rozvoj osobnosti a rozšiřování obzorů. Rover si rozšiřuje obzory v oblastech myšlenkového základu skautingu, občanství a vlastenectví, základ psychologie, skautské praxe atd. (Junák – český skaut, z. s., 2019)

Lesní škola je pro činovníky, kteří mají absolvovanou vůdcovskou zkoušku a chtějí se spolupodílet na výchově budoucích vůdců a vůdkyň. Lesní školy jsou místem pro výměnu informací, zkušeností, je to místo, kde člověk rozvine svou osobnost, prohloubí skautské myšlenky a cíle hnutí. (Junák – český skaut, z. s., 2019)

- **Semináře a kurzy**

Semináře a kurzy nekvalifikačního typu přispívají ke vzdělávání činovníků. Jde o metodické semináře, metodická setkání vůdců a instruktorů aj. Skaut může projít i kurzem speciálně zaměřeným na určitou činnost, příkladem jsou lanové, vodní či záchranářské kurzy. (Junák – český skaut, z. s., 2019)

1.4.2 Kvalifikační vzdělávání

- **Čekatelská zkouška (ČZ)**

Je prvním kvalifikačním vzděláváním a základním stupněm pro činovníka ke vstupu do celého vzdělávacího (kvalifikačního) systému Junáka. Čekatelskou zkouškou může projít skaut/skautka od 15 let. Absolvent se naučí, jak rozvíjet a bezpečně vychovávat a vzdělávat mladší členy podle Junákem daných metod. Účastník skládá zkoušku ze základů skautské výchovné metody, metodiky běžné činnosti družiny a oddílu, hospodářské minimum, základy pedagogiky a psychologie, absolvuje právní minimum, základy první pomoci. Po zdárném ukončení kurzu se může čekatel spolupodílet na vedení oddílu. (Junák – český skaut, z. s., 2019)

- **Vůdcovská zkouška (VZ)**

Vůdcovská zkouška je jedna z nejdůležitějších podmínek kvalifikace pro vedení oddílu nebo tábora. Uchazeč musí být plnoletý, trestně bezúhonný, absolvent ČK, zdravotně způsobilý pro práci s dětmi. Další podmínkou je předchozí kvalifikace ZZA – zdravotník zotavovacích akcí (nebo civilní zdravotnická kvalifikace). Uchazeč pro získání VZ musí složit zkoušky z: hospodaření, metodiky, myšlenkových základů a historie skautingu, organizace, pedagogiky, práva, psychologie, táboření a bezpečnosti, vedení oddílu. (Junák – český skaut, z. s., 2019)

„Cílem VZ je zjistit, zda kandidát je schopen samostatně a úspěšně vést a vychovávat mládež podle skautských zásad. Zda zná cíle a základy skautingu, zda ovládá obsah a metody skautské výchovy a je schopen s nimi pracovat. Zda má potřebné osobnostní předpoklady, znalosti a dovednosti pedagogické a psychologické, organizační, hospodářské a právní. Zda je schopen reprezentovat skautské hnutí na veřejnosti a zda si je vědom odpovědnosti při výchově svěřené mládeže.“ (Junák – český skaut, z. s., 2019, str.16)

V oblastech jako je pedagogika a psychologie se instruktoři vůdcovských kurzů snaží zabývat dětmi se specifickými problémy, potažmo s dětmi s poruchami chování a emocí. Ale spíše se jedná o formu diskuse, příkladů. Samozřejmě je vícero kurzů, které VZ umožňují a každý kurz chce dávat vůdci něco navíc. Může se tedy stát, že nějaký kurz má hodinovou přednášku o dětech s poruchami chování a emocí, ale to je nad rámec toho, z čeho skautský vůdce podle vzdělávacího řádu vykonává zkoušku.

1.4.3 Ostatní kvalifikační vzdělávání

Níže sepsané kvalifikační vzdělávání je pro skautskou činnost také velmi důležité. Pro vedení oddílu není ale třeba. Jde tedy o vzdělávání nadstavbové ke klasickému vedení oddílu. Pro jinou funkci ve středisku samozřejmě velmi důležité.

- **Zdravotník zotavovacích akcí (ZZA)**

Odborná kvalifikace pro všechny členy Junáka. Plnoletý uchazeč po splnění zkoušek nabude schopností v oblasti první pomoci, krizového jednání, anatomie těla apod. Některé kurzy přidávají přednášku o dětech se specifickými potřebami.

- **Odborné činovnické kvalifikace (OČK)**

OČK je kvalifikací, kterou vedoucí oddílu mladších členů mít nemusí. Jedná se o prohloubení odborné a metodické schopnosti v určité oblasti. Pro udělení musí uchazeč prokázat odbornost, lektorské dovednosti a didaktiku ve vybraném oboru, takovým oborem může být například hospodaření, pedagogika, právo, psychologie aj. Absolvent OČK posléze může garantovat VZ a ČZ v oboru, který absolvoval. (Junák – český skaut, z. s., 2019)

- **Instruktorové kvalifikace (IK)**

Činovník, který prošel vzděláním IK, je považován za vzdělavatele a může být instruktorem (LK, LŠ, VK, ČK, aj.), tím pádem vzdělávat a vychovávat činovníky, kteří usilují např. o možnost vést oddíl. Absolvent je způsobilý pro samostatnou práci při spolupodílení se na vytváření vzdělávací akce, je schopen ovlivňovat atmosféru vzdělávací akce. Uchazeč musí prokázat, že je připraven po stránce pedagogické a po stránce osobnostní vzdělávat a vychovávat uchazeče ČK, VK atd. (Junák – český skaut, z. s., 2019)

- **Střediskové minimum (SM)**

Uchazeč o střediskové minimum musí být osoba, která absolvovala VZ. Tato kvalifikace opravňuje držitele k vedení organizační jednotky (vedení střediska), protože jej prověří v oblastech, které absolvent musí znát. Jde např. o oblasti hospodaření, právo, plánování, práce se zpětnou vazbou, oblast měkkých dovedností apod. (Junák – český skaut, z. s., 2019)

- **Manažerské kvalifikace (MK)**

Manažerská kvalifikace nebo také organizační a hospodářská zkouška. Podmínkou pro splnění manažerské kvalifikace je ČZ a věk nejméně 18 let. Jedná se o zkoušku administrativní. Držitel MK s mladšími členy nepracuje, spíše vede a řídí činovníky, organizuje a plánuje činnost oddílu potažmo střediska. MK opravňuje činovníka k vykonávání funkcí vedoucího střediska, předsedy rady, zpravodaje, tajemníka aj. (Junák – český skaut, z. s., 2019)

1.5 Skauting pro všechny

Skauting pro všechny (SpV) působí pod zpravodajem Výkonné rady Junáka pro program. Cílem SpV je podpora práce s dětmi se specifickými potřebami v Junáku. Junák se snaží podporovat vedoucí a vůdkyně oddílů i samotné oddíly v udržení a zkvalitnění podmínek pro děti se specifickými potřebami, které do oddílů chodí. Skauting pro všechny je dlouhodobý cíl organizace. Aby mohla organizace přijímat všechny děti a pracovat s nimi v oddílech, propojuje problematiku se všemi dotčenými obory.

Pro vedoucí Junák vytvořil **nástroje podpory**, aby ulehčil začleňování dětí se specifickými potřebami do oddílu. Nástroje podpory jsou: dobrovolné zapojení oddílů (vůdců) k začleňování dětí se specifickými potřebami podle možností daného oddílu. Zároveň nabízí adekvátní vzdělávání, aby vedoucí rozpoznal jednotlivá znevýhodnění. Možnosti konzultace s odborníkem, aby oddíl se znevýhodněnými dětmi měl dostatečnou oporu a podporu v odboru Skautingu pro všechny. Odbor doufá, že takto inkluzivní přístup bude více a více přijímán u vedoucích oddílů a v širokém podvědomí celé organizace.

SpV působí ve čtyřech regionech: Praze, Brně, Olomouci a Plzni. Oddíly z ostatních regionů mohou kontaktovat hlavní institut sídlící v Praze. (Skauting: příležitost skutečně pro všechny [online])

2 Dítě s poruchou chování a emocí

Nejprve se musíme vymezit, definovat a charakterizovat, co přesně je hojně používaný termín porucha chování a emocí. Jak uvádí Janků, dítě s poruchou chování se nemusí chovat násilně či agresivně, velmi těžko takovou skupinu lze definovat. (Janků, 2009)

„Ve skutečnosti je skupina dětí s poruchami chování a emocí velmi různorodá, vykazující širokou škálu symptomů abnormálního a asociálního chování včetně přidružených emocionálních poruch, schizofrenních sklonů, deprese, úzkostných stavů, vzdorovitého a násilného chování.“ (Janků, 2009, str. 8)

Pro pochopení pojmu dítě s poruchou chování a emocí je třeba si říct rozdíly mezi poruchou chování a emocí a problémem v chování. Pedagogové často ve školách dítě označují za problémové, neukázněné, neposlušné apod. Problémové chování dítěte je záměrné, plánované a vědomé. Na rozdíl od poruch chování, kdy si dítě neuvědomuje, že koná něco nevhodného. Abychom mohli mluvit o poruše chování, měla by se daná porucha v čase objevovat minimálně 6 měsíců. (Kaleja, 2013) Hranice mezi těmito dvěma pojmy je velmi tenká a každý autor na ni pohlíží jinak.

„Porucha chování je každá negativní odchylka od normy mající obraz trvalého a vědomého jednání označeného jako nežádoucí projevy v chování, které mohou vyústit až do stádia delikvence, kriminality, nebo dokonce do poruchy osobnosti. (...) Podle odborníků angažujících se v problematice dětské a adolescentní psychiatrie je porucha chování označením vypovídajícím o souhrnném postižení v několika oblastech osobnosti člověka. Jedná se tedy o termín zastřešující.“ (Kaleja, 2013, str. 63)

Vzhledem k historickému dění a vývoji společnosti lze veškeré odchylky sledovat a porovnávat za předpokladu nalezení tzv. faktoru normality a funkčnosti. Od počátků lidské společnosti žili lidé, kteří odsuzovali, kritizovali a trestali osoby s odchylkou chování. Druhy odlišného chování se po dobu staletí měnily a mění (v posledních letech přibývají) stejně tak, jako normy, hodnoty, zákony, které ovládaly a hýbaly s přístupy k lidem s poruchou chování a emocí. Zde nesmíme opomenout faktory, které velmi ovlivňují přístup k těmto lidem. Faktory jsou vyspělost společnosti, životní úroveň jedince, politická ideologie, situace ekonomická, morální vývoj a další faktory. (Janků, 2009)

Samotné označení dítěte s nevhodným chováním mělo v minulosti mnoho podob. Nenapomáhá tomu ani samotný jev, že vědní obory lékařské, psychologie a speciální pedagogika nemají jeden stejný ustálený pojem pro nevhodně chovající se dítě. Proto se ještě dnes v literatuře můžeme setkat s pojmy „porucha chování“, „úchylné dítě“, „dítě mravně vadné“, „dítě defektní“ atd. Dnes se často setkáváme s označením „dítě s poruchou chování a emocí“. (Kaleja, 2013)

Pokud se jedinec odchyluje od tzv. „normálního“ chování, lze říct, že má poruchu chování. Jinými slovy porucha chování je negativní či nežádoucí chování, které nenaplnuje společenskou normu. Zde vyvstává otázka, kterou je třeba zodpovědět, a to jaké charakteristické faktory by měly být naplněny, abychom mohli říct, že se jedná o poruchu chování. Těmito faktory jsou manifestace od útlého dětství, i přes změny prostředí stabilně opakující se chování, špatné vztahy s vrstevníky, nefunkční rodinné prostředí, přidružené poruchy. (Janků, 2009)

Michalová říká, že dítě s poruchou chování nebo emocí sociální normu chápe, ale neakceptuje ji, anebo se normami nedokáže řídit. Proč to jedinec nezvládne, má důvod, takovým důvodem může být jiná hodnotová hierarchie, rozdílné osobní motivy nebo neschopnost ovládat své chování. (Michalová, 2011)

„Jedinci s poruchovým chováním nechápu, proč by se měli přizpůsobit společenské normě a také při jejím porušení nepocítují vinu, neboť jejich svědomí není dostatečně rozvinuto. Nejsou pro ně důležitá práva druhých, pouze jejich vlastní. Mezilidské vztahy mají pro ně pouze takovou hodnotu, jaký aktuální osobní užitek jim přinášejí. Výrazným rysem bývá snížení zábran k porušení norem a neadekvátní náhled na poskytnutou zpětnou vazbu vůči jejich chování a jednání. Typická je nižší schopnost sebeovládání a v jejím důsledku projevy agresivity.“ (Michalová, 2011, str. 12)

Rizikové chování

Porucha chování a emocí se pojí s pojmem rizikového chování. Rizikové chování lze podle Hoferkové pojímat ze dvou směrů, a to rizikové chování jako „prepatologie“ a rizikové chování jako nadřazený pojem. V prvním případě se jedná o označení jednání, které je v nesouladu mezi očekáváním prostředí a možnostmi jedince. Nejedná se o zvlášť závažné jevy, ale o varovné signály, příkladem je záškoláctví, užívání legálních návykových látek, negativismus, porušování řádu apod. Ve druhém pojetí se jedná o souhrnné označení všech rizikových projevů chování bez jakéhokoliv rozdílu závažnosti.

Rizikové chování v tomto pojetí je nadřazený pojem pojmům: problémové chování (neukázněnost, vyrušování), delikventní chování (krádeže, šikana), disociální chování (lhaní, podvádění), asociální chování (vandalismus), antisociální chování (fyzické násilí). (Acta Sociopathologica, 2014, Hoferková)

S tímto tvrzením souhlasí Sobotková, která podobně jako Hoferková pojem rizikové chování chápe jako nadřazené pojmům problémové, delikventní, antisociální a disociální chování. Sobotková mezi rizikové chování řadí: záškoláctví, lhaní, agresivitu, šikanu, kyberšikanu a násilné chování, vandalismus, závislostní chování (užívání alkoholu, kouření cigaret, gambling apod.) rizikové chování na internetu, rizikové sexuální chování, rizikové chování v dopravě, extrémně rizikové sporty, hazardní aktivity, užívání anabolik, steroidů, nezdravé stravovací návyky, extremismus, xenofobie, rasismus, intolerance, antisemitismus. Sobotková přejímá teorii vzniku rizikového chování od Fischera a Škody. Podle této teorie lze vznik rizikového chování rozdělit do tří obecných rovin.

- **Biologicko-psychologická teorie** – hledá souvislost mezi třemi jevy: charakterem a chováním a tělesnou stavbou nebo genetikou, enzymy, či hormony.
- **Sociálně-psychologická teorie** – se zaměřuje na sociální učení, temperament a osobnostní rysy.
- **Sociologická teorie** – společenský a kulturní kontext pro vznik rizikového chování, kulturní přenos, delikventní prostředí. (Sobotková, 2014)

Jedlička v knize *Problémy norem a normality chování* se příliš neztotožňuje s tvrzením, že rizikové chování je nadřazený pojem. Uvádí několik příkladů: neumytí rukou po užití WC můžeme označit za rizikové chování, pokud přijde salmonelová infekce apod. Říká, že pojem rizikové chování je prospěšný pojem s varovným, nikoliv zastřešujícím významem. „(...) rizikové lze označit chování, jímž jedinec ohrožuje sebe či jiné. Hrozící újma může mít podobu tělesnou, duševní, společenskou nebo materiální. Termín může být v pedagogice prospěšný, ale po racionální rozvaze jej nelze akceptovat jako pojmenování, které by bylo nadřazené výše uvedeným pojmům.“ (Jedlička, 2015, str. 66)

Definovat pojem poruchy chování a emocí nebo rizikové chování je velmi obtížné. Jde o obsáhlé termíny a každý autor se na ně dívá ze svého pohledu, zkušeností, praxe. Záleží tedy na tom, z jakého úhlu se na tyto problémy podíváme my. V této práci se zaměříme spíše na pohled pedagogický. Pedagogický pohled proto, že jak už je výše zmíněno,

skautský vedoucí napomáhá jedinci k lepšímu já, pomocí skautské výchovy a metody učí dítě sebevýchově.

2.1 Hlediska poruch chování a emocí

2.1.1. lékařské, medicínská klasifikace

Podle definice Světové zdravotnické organizace (WHO – World Health Organization) jsou poruchy chování a emocí definované jako chování opakující se, trvale agresivní, disociální a vzdorovité. Takové chování nesouvisí s chováním, jako je dětská nezbednost či puberta, což jsou jevy přirozeně vyskytující se věku mládeže. Závažnější chování, než je např. rebelství v adolescenci, může být kriminální čin či disociální chování, ale ani toto nemusí být projevem diagnózy pro poruchu chování, pokud se tedy jedná o ojedinělé chování. (Janků, 2009)

WHO v MKN (Mezinárodní klasifikace nemocí) klasifikuje poruchy chování a emocí velmi striktně. Odděluje stupně na základně příčin, faktorů a také z hlediska psychologie a psychiatrie. Zde je vybraný výčet poruch chování a emocí s obvyklým nástupem v dětství a v dospívání (F90-F98):

- F. 90 Hyperkinetické poruchy
  - .0 Porucha aktivity a pozornosti
  - .1 Hyperkinetická porucha chování
  - .8 Jiné hyperkinetické poruchy
  - .9 Hyperkinetická porucha NS
- F. 91 Poruchy chování
  - .0 Porucha chování vázaná na vztahy k rodině
  - .1 Nesocializovaná porucha chování
    - porucha chování samotářského agresivního typu
  - .2 Socializovaná porucha chování
    - porucha chování skupinového typu, skupinová delikvence, poklesy v souvislosti s členstvím v gangu, krádeže s partou, záškoláctví
  - .3 Opoziční vzdorovité chování
  - .8 Jiné poruchy chování
  - .9 Porucha chování NS

- F. 92 Smíšené poruchy chování a emocí
  - .0 Depresivní porucha chování
  - .8 Jiné smíšené poruchy chování a emocí
    - porucha chování spojená s emoční poruchou, porucha chování spojená s neurotickou poruchou
  - .9 Smíšená porucha chování a emocí NS
- F. 93 Emoční poruchy
  - .0 Separáční úzkostná porucha v dětství
  - .1 Fobická anxiózní porucha v dětství
  - .2 Sociální anxiózní porucha v dětství
  - .3 Porucha sourozenecké rivality
    - sourozenecká žárlivost
  - .8 Jiné dětské emoční poruchy
    - poruchy identity, nadměrná úzkostná porucha
  - .9 Dětská emoční porucha NS
- F. 94 Poruchy sociální funkcí
  - .0 Elektivní mutismus
    - selektivní mutismus
  - .1 Reaktivní porucha přichylnosti dětí
  - .2 Porucha desinhibovaných vztahů u dětí
    - citově chladná psychopatie, syndrom ústavního dítěte
  - .8 Jiné dětské poruchy sociálních funkcí
  - .9 Porucha dětských sociálních funkcí NS
- F. 95 Tiky
  - .0 Přejídná tiková porucha
  - .1 Chronické motorické nebo vokální tiky
  - .2 Kombinovaná tiková porucha vokální a mnohočetná motorická (Touretteův syndrom)
  - .8 Jiné druhy tiků
  - .9 Tiková porucha NS
- F.98 Jiné poruchy chování a emocí s obvyklým nástupem v dětství a dospívání

V České republice se stále používá Mezinárodní klasifikace nemocí revize 10 (MKN-10). WHO vydala 11. revize Mezinárodní klasifikace nemocí (ICD-11), ale ta bohužel není přeložena do českého jazyka. Proto i v této práci je použita MKN-10, která je v ČR používána.

2.1.2. společenská, sociální klasifikace

Tato klasifikace vychází z koncepce prof. Miloše Sováka, pro některé dnešní odborníky je zastaralá, ale stále se využívá.

„Kritériem členění fenoménu poruchy chování v tomto kontextu se stává hodnocení podle kritéria společenské závažnosti a jejího stupně. Tato závažnost je závislá na ukazatelích normality. Jednotlivé projevy poruchy členíme do tří stupňů (disociální, asociální, antisociální). Označení bývá měřítkem v humanitně orientovaných vědách, setkáváme se s termíny také v sociologii či v právní nauce. Poměrně často jsou termíny přiřazené k jevům, o kterých je zřejmé, že se neváží bezprostředně k diagnostikované poruše chování, nebo dokonce jedinec se nevyznačuje projevy typickými pro diagnostikovanou poruchu chování. Termíny se tak staly společensky zažitými.“ (Kaleja, 2013, str. 82)

- **Disociální projevy chování** jsou takové projevy chování, které lze zvládnout běžnými pedagogickými postupy. Mezi disociální chování můžeme zařadit kázeňské přestupky proti řádu, neposlušnost, vzpurnost, lhaní, negativní postoj apod. Jde tedy o nespolečenské a nepřiměřené chování, jehož projevy jsou krátkého trvání a souvisí s věkem dítěte. *(příkladem je dospívání)*
- **Asociální projevy chování** nejsou tak lehce zvládnutelné, porušují sociální normu. Jedinec nepřekračuje sice právní předpisy, ale sociální normy společnosti ano. Příkladem takového chování je záškoláctví, užívání alkoholu a omamných látek, gamblerství nebo sebepoškozování. V konečném výsledku ubližuje a poškozují jen sám sebe.
- **Antisociální projevy chování** jsou krádeže, loupeže, vandalství, sexuální delikty, vydírání, vystupňované násilí a agresivita, vražda atd. Z toho vyplývá, že nositel tohoto chování poškozují svými činy sám sebe i společnost. Jde o protiprávní jednání, které v mnoha případech končí v soudní síni. (Kaleja, 2013)

Bower ve své publikaci (*Early identification of emotionally handicapped children in school*) uvádí kritéria pro stanovení poruchy chování. Píše o pěti podstatných rysech. **Neschopnost učit se**, nezahrnující intelektové, smyslové a zdravotní problémy dítěte.

Neschopnost navázání a udržení uspokojivého sociálního **vztahu** s vrstevníky, učiteli, vychovateli. **Nepřiměřenost emocí** a reakce chování ve všedních podmínkách sociálního prostředí. Čtvrtým bodem Bower upozorňuje na pocity dítěte. Vypadá **nešťastně**, má pocity smutku až deprese. **Somatické symptomy** – vyvolávání bolesti, strachu ve spojení s osobními nebo školními problémy. (Bower, 1981)

2.1.3. dimenzionální klasifikace

Je klasifikací využívanou převážně v anglosaských zemích. Používají ji psychologové i speciální pedagogové. Dimenzionální hledisko ukazuje podrobný popis sledovaných jevů, souvisejících s projevy poruch chování. U nás jej používají převážně psychologové, kteří využívají sady testů pro diagnostikování. (Kaleja, 2013)

2.1.4. školská, pedagogická klasifikace

Pedagogické hledisko se využívá ve školských zařízeních a je svázáno s konfliktem, s násilím a se závislostí. Řešení problému je vztahováno ke školnímu prostředí a ke vzdělávání nositele nevhodného chování. (Kaleja, 2013)

Je mnoho jevů poruch chování a emocí u dětí, nejsme schopni je všechny popsat i WHO o tom hodně diskutuje, kam kterou poruchu, závislost, odchylku zařadit. Použijeme tedy prioritní oblasti pro primární prevenci rizikového chování u dětí a mládeže. Tyto oblasti jsou čerpány z dokumentu Národní strategie primární prevence 2019 – 2027 od Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy (MŠMT).

Formy rizikového chování dle MŠMT, které vychází z *Metodického doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních*:

Hlava I **Obecná ustanovení**, článek I **Předmět úpravy** odstavec (2) Primární prevence rizikového chování u žáků v působnosti MŠMT se zaměřuje prioritně na předcházení rozvoje rizik, které směřují zejména k následujícím rizikovým projevům v chování žáků:

- a) agrese, šikana, kyberšikana a další rizikové formy komunikace prostřednictvím multimedií, násilí, vandalismus, intolerance, antisemitismus, extremismus, rasismus a xenofobie, homofobie
- b) záškoláctví,
- c) závislostní chování, užívání všech návykových látek, netolismus, gambling
- d) rizikové sporty a rizikové chování v dopravě, prevence úrazů

- e) spektrum poruch příjmu potravy,
- f) negativní působení sekt,
- g) sexuální rizikové chování,

2.2 Vybrané jevy dle MŠMT

agresivita

Agresivita je emoce, kterou má člověk v sobě zakódovanou, je to něco vrozeného, člověku vlastního a můžeme říct, že i pudově založeného. Příkladem může být král zvířat – lev, který si hlídá svá mláďata a lvice před jinými jeho soky. Pokud se jiný lev dostane za pomyslnou hranici alfasamce, začne si hlava smečky bránit své teritorium. Takto se to děje u zvířat, můžeme říct, že na lidské poměry velmi primitivní. Člověk je bytost mnoha tváří, proto můžeme agresi rozdělit na skrytou a zjevnou. Musíme ale dodat, že agresivitu u lidí není potřeba vybíjet, jedná se totiž o energii, která může být potlačena. Energie je potlačena, pokud agresivní jedinec není vyprovokován. (Říčan 1995)

Sklony k agresivnímu chování se utvářejí v člověka už velmi brzy – v prvních letech života. Stanislav Grof nastoluje myšlenku o doopravdy zlém člověku. Ze své podstaty zlý člověk, je ten, který znovu prožívá svůj vlastní porod, a proto se chová tak, jako by mu šlo o jeho vlastní život. Jiní psychologové mluví o naučeném chování na základě zkušenosti. Agrese je podle nich naučená stejně tak jako tanec, vaření nebo řízení automobilu. Zkušenost nabude dítě vnímáním okolního prostředí, díváním se na televizi, používáním technologií připojených k internetu, zkrátka všude, kde se nějaké agresivní prvky mohou objevit. Ne nadarmo se říká, že dítě má mozek jako houbo, pohlcuje informace velmi rychle. Samozřejmě se dítě nestává agresivním ze dne na den. Jde o postupné krůčky, většinou to začíná nějakou pří o hračku následovanou uhozením mladšího sourozence pro získání toužené hračky. Takovouto malou výhru si dítě zakóduje do paměti a následně používá i na podobné situace pro dosažení kýženého výsledku. Scénáře, které si dítě ve své hlavě vytvoří, zvládá používat i na jiné situace. Pro užití správné předlohy se rozhoduje velmi rychle, protože si je procvičuje, jak v praktickém životě, tak ve svých fantaziích a hrách. (Říčan, 1995)

Násilí je projevem agrese. Můžeme tedy říct, že agrese je spíše psychického charakteru a násilí je již charakteru fyzického. (Říčan, 1995)

Jedlička a Koťa agresivity popisují jako dosažení něčeho prostřednictvím násilí. Agresi může jedinec projevoval mnoha způsoby: slovem, akcí nebo násilně. Agresivita je ten

styl záměrného chování, kvůli kterému druhému člověku ublížíme, poškodíme ho, způsobíme mu bolest nebo v něm zanecháme křivdu. (Jedlička a Kořa, 1998)

chození za školu (záškoláctví)

Záškoláctví můžeme rozdělit do pěti kategorií: pravé záškoláctví, záškoláctví s vědomím rodičů, záškoláctví s klamáním rodičů, úteky ze školy a odmítání školy. **Pravý záškolák** je dítě, které nechodí do školy, ale rodiče si myslí, že jejich potomek do školy chodí. **Záškoláctví s vědomím rodičů** je už samo o sobě dosti vypovídající. Rodič o nepřítomnosti žáka ve škole ví a můžeme říct, že ho v záškoláctví podporuje. Dítě zůstává doma například, když má narozeniny, je potřeba se postarat o mladšího člena rodiny, vypomoci v domácnosti atd. Častým jevem je **záškoláctví s klamáním rodičů**, kdy si dítě vymyslí nemoc, aby mohlo zůstat doma. Někdy slova „je mi špatně, nemůžu do školy“ mohou spadat i do předchozí kategorie (záškoláctví s vědomím rodičů). Rodič raději napíše omluvenku, než aby situaci řešil. Pro **úteky ze školy** jsou typické odchody ze školy po zapsání si přítomnosti. Dítě odchází na jednu či dvě hodiny v průběhu dne. Zajímavé je, že v některých případech záškolák zůstává v prostorách školy, jindy odejde. **Odmítání školy** se často pojí s psychickými problémy dítěte. Rodič nedokáže dítě nijak přemluvit, aby do školy šlo. Takovýto záškolák má převážně problémy ve třídě, cítí se být odstrkovaný z kolektivu, šikanován, má pocity strachu, pocity moc těžkého učení atd. Takovéto chování dítěte si žádá odbornou pomoc někoho zvenčí. (Kyriacou, 2005)

poruchy příjmu potravy (mentální anorexie, mentální bulimie)

Poruchy příjmu potravy jsou závažným jevem ve společnosti. Mnoho lidí si myslí, že mentální anorexie a mentální bulimie jsou výdobytky dnešní společnosti. Z historické retrospektivy ale víme, že tomu tak není. Dnes můžeme vidět vyšší nárůst, ale nemůžeme říct, že je to něco nového. Krásným příkladem nám může být používání korzetů v 19. století. Nadměrné používání stahovacích pásů okolo těla ženy pro dosažení štíhlého vzhledu. Ke korzetům neodmyslitelně patřilo i hladovění. Ženy riskovaly poškození páteře, vnitřních orgánů, obětovaly tělesnou pohodu a své zdraví pro symbol ideálu krásy a cudnosti. (Novák, 2010)

„Poruchy příjmu potravy se neobjevují rovnoměrně ve všech kulturách a dobách. Posedlost štíhlostí, která je klíčovým rysem poruch příjmu potravy, je koncentrovaná v kulturách s nadbytkem potravy. V kulturách s nedostatkem jídla je ideálním zaoblený tvar těla, což naznačuje, že ideály mají sklon nabývat podob, kterých je obtížné

dosáhnout. V tomto smyslu může pak být společnost, která žije v kalorickém nadbytku, považována za příčinu poruch příjmu potravy.“ (Novák, 2010, str. 35)

Mentální anorexie je definovaná jako úmyslné snižování váhy nebo podvážou. Snížení váhy si dítě působí samo tím, že se úmyslně vyhýbá jídlům, po kterých se podle jeho slov tloustne. **Mentální bulimie** k tomuto jevu ještě přidává vyvolávané zvracení, přehnanou kontrolu své váhy, neodolatelnou touhu po jídle, a hlavně období přejídání se a držení hladovky. Dívky i chlapci (v dnešní době zaznamenáváme nárůst poruch příjmu potravy i u chlapců) se cítí být tlustými, mají smyšlenou představu o svém těle, bojí se tloušťky, mohou zneužívat laxativa a léky (spíše u bulimie). (Novák, 2010)

Mezi poruchy příjmu potravy řadíme i *„Přejídání spojené s psychickými poruchami a Zvracení spojené s jinými psychickými poruchami. Mohou být součástí řady psychických poruch a stavů – reakce na stres, poruch přízpůsobení úzkostně-depresivní symptomatiky apod. Diagnostická kritéria této kategorie jsou široká. Přejídání zpravidla postupně vede k zvyšování tělesné váhy a k následné obezitě“* (Orel, 2016, str. 203)

šikana

Pojem šikana je v dnešní době možná až nadužívané slovo. V minulosti bylo možno slovo šikana přeložit z francouzského slova *chicane* jako zlomyslné obtěžování, týrání, sužování, byrokratické držení se předpisů. Nyní dostává jiný smysl díky armádě, kdy nově příchozí byli nazýváni bažanty a často fyzicky týrání, ponižování, zneužívání a vydírání ze strany dříve příchozích. V dnešní době se s pojmem šikana setkáváme ve školství, kdy si děti mezi sebou dokážou hodně ubližovat. Již i na prvním stupni ZŠ se můžeme potkat s dětmi, které jsou svému spolužákovi schopné vylévat vodu do batohu, brát čepici, nutit vypít nebo sníst něco odporného, fackovat ho, hrubě nadávat apod. (Říčan, 1995)

K šikaně dochází převážně v ústraní, někde, kam nikdo nechodí. Ve škole např. zákoutí, kam nedohlédne pedagog pověřený hlídáním chodby. V toto zákoutí je oběť agresorem (popř. skupinka agresorů) atakována, pokud jde o školní kolektiv, takovéto nevhodné chování může probíhat i ve třídě před zraky spolužáků, kteří z důvodu obav o sebe do šikany nezasahují. K agresorům se může přidat i hlídka kontrolující chodbu, aby nedošlo k prozrazení bližícím se učitelem. (Říčan, 1995)

Stejně tak se mohou šikanovat i dospělí lidé na pracovišti. A to už se dostáváme k jiným formám šikany, kterými jsou mobbing (šikana mezi spolupracovníky) a bossing (šikana podřízeného nadřízeným).

Linka bezpečí na svých webových stránkách píše: „Šikana může být různé opakované ubližování od někoho, komu se sám nemůžeš bránit. Může probíhat ve škole, ale i venku mimo školu, v rámci kroužku, na táboře, přes internet... (...) Šikanování může zažít kdokoliv v jakémkoliv věku. Šikanování se často časem zhoršuje a začne být krutější. Nikdo ale nemá právo druhým ubližovat, a to žádným způsobem.“ (Linka bezpečí, online)

kyberšikana

Kyberšikana je jednou z forem šikany, v dnešní době se s ní setkáváme víc a víc. Jde o ubližování druhému člověku přes internet nebo mobilní telefon. U kyberšikany se jedná o umístování fotek na internet, Facebook, Instagram, Snapchat a další sociální sítě bez vědomí oběti. Forma kyberšikany jsou i urážky, sprosté výroky, nadávky na sociálních sítích, rozesílání urážlivých či výhružných SMS zpráv, e-mailových zpráv na stranu oběti. Dnes, v době, kdy skoro každý člověk má při ruce mobilní telefon s možností natáčení videa, je časté, že agresor natočí oběť a tento videozáznam (nebo zvukový záznam) dá na internet (YouTube) nebo na webovou stránku, kterou vytvořil pro zesměšňování oběti. Kyberšikana je stejně špatná jako šikana v reálném světě, někdy má kyberšikana ještě horší průběh, jde totiž o neustálý tlak na stranu oběti. Šikana v online prostoru se velmi rychle rozšiřuje mezi jiné uživatele a je nepřetržitá, proto má dítě často pocit, že není úniku. (Linka bezpečí, online)

vandalismus

„V současné době je vandalství považováno za deviantní či patologické jednání, které přerůstá v trestnou činnost. Více než kriminalisty děsí kulturní pracovníky, učitele a vychovatele, psychiatry a psychology, protože se při něm setkávají s jednáním, jehož příčiny nejsou zdaleka vždy jasné.“ (Jedlička a Kořa, 1998, str. 99)

Vandalismus je zařazován mezi nemotivovanou agresi, protože u něj nebývá materiální ani psychologický zisk. Avšak i zařazení do nemotivované agrese může být psychology zpochybňováno. Bezúčelové ničení cizích věcí je nejčastější prohřešek mládeže (jedinec do 18 let). Frustrace, nespokojenost, odmítání společensky přijatých norem jsou projevy intenzivního vandalismu. Mírnější formou vandalismu je např. odhazování odpadků do

přírody, což si ne každý člověk uvědomí, že je určitá forma vandalství. Vandalismus mladistvých nejčastěji ukazuje jejich impulzivitu, nezvládnutí svých emocí (pocit frustrace), nadbytek nevybouřené energie. (Jedlička a Kot'a, 1998)

závislostní chování

Závislostní chování neboli závislost má krátkou souvislost se změnami psychického charakteru (emoční, kognitivní a behaviorální), se somatickými změnami (fyzické zdraví člověka) a změnami sociální povahy. Obvykle se projevuje příznaky: silné potřeby mít látku u sebe. Zároveň vztah k jejímu užívání je tak moc silný, že jedinec není schopen kontroly a sebeovládání k užívání dané látky. Při snížení či úplném vysazení látky se objevuje abstinenční syndrom. Přestože závislý člověk ví o škodlivosti užívané látky a chce skončit s jejím aplikováním, bez pomoci nedokáže přestat. (Kaleja, 2013)

Pod pojem závislost lze schovat vícero množství jevů. Jedinec může být závislý na alkoholu, drogách, tabáku apod. Například závislost na alkoholu je bezesporná. Pokud člověk ke svému životu psychicky a fyzicky vyžaduje alkohol, mluvíme o něm jako o jedinci závislém na alkoholu – alkoholikovi. V dnešní moderní době je diskutabilní ale velmi skloňované téma „závislost na moderních technologiích, potažmo na mobilním telefonu“. Každý odborník odpovídá na otázku, zda lze, aby dítě bylo závislé na mobilním telefonu, internetu či sledování videí, jinak.

II PRAKTICKÁ ČÁST

3 Analýza existujících vzdělávacích materiálů

Rizikového a problémového chování u dětí narůstá. Tato kapitola se tedy zabývá způsoby vzdělávání a analýzou vzdělávacích materiálů pro skautské vůdce, kteří se setkávají s problémovými dětmi častěji, než tomu bylo dříve.

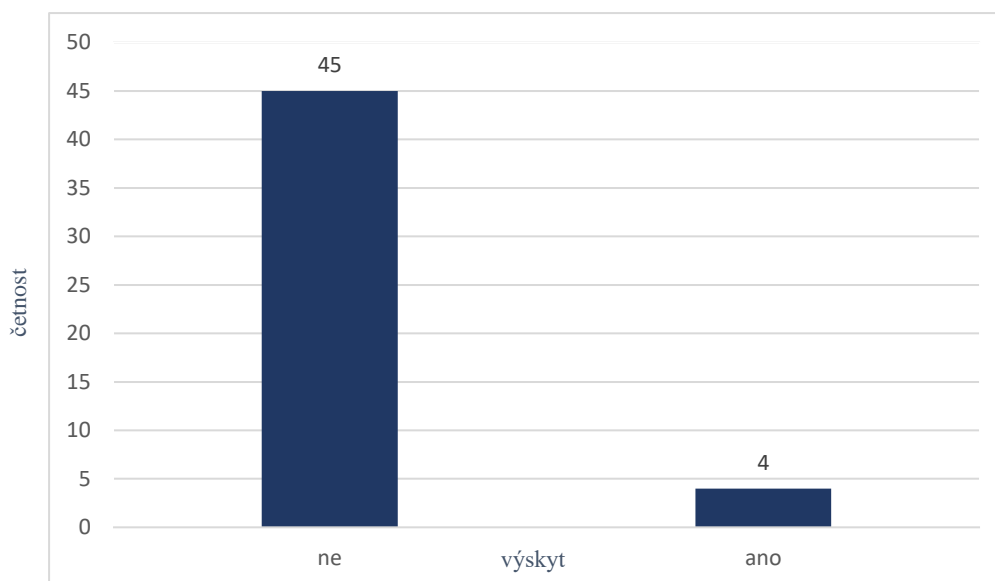
Oficiálních vzdělávacích materiálů od Junák – český skaut, kterou by vydalo TDC (tiskové a distribuční centrum) s problematikou dětí s poruchami chování a emocí, není mnoho. Při skládání vůdcovské zkoušky se účastník kurzu setkává s dítětem se specifickými problémy jen okrajově, a to zejména v oblasti pedagogiky a psychologie, ze kterých zkoušku vykonává.

3.1 Kvantitativní analýzy materiálů

V rámci skautské vzdělávací literatury je těžké odlišit materiály, které jsou výhradně určeny pro vůdce. Níže je uveden seznam všech materiálů, které vydal Junák a ze kterých mohou vůdci čerpat. Seznam je získán za pomoci pracovníka TDC a je seřazen od nejmladšího po nejstarší vydání. Tučně zvýrazněné názvy označují publikace, v nichž je věnována část poruchám chování a emocí.

- Vlčci a světýlka
- Vodácká příručka ke kapitánské zkoušce
- O stezce skautů a skautek pro vedoucí
- O vodáckých doplňcích skautské stezky
- Skauting pro chlapce
- Příběhy ke skautskému slibu a zákonu
- Poselství skautské výchovy
- Skautské odborky
- Lidé v pohybu
- Metodika pro oddílovou praxi
- Stezka a symbolický rámec vlčat a světlušek
- Můj domov
- Aspergerův syndrom: vím, co s tím!?
- Společná dobrodružství
- **ADHD - vím, co s tím?**
- Aby byly zážitky pro všechny
- **Z nevýhody výhoda**
- Za obzor
- Můj kamarád
- Listy Jurovi

- **Vůdcovská zkouška příručka nejen k přípravě na vůdcovskou zkoušku**
- FG prakticky
- Hry a peníze
- Rozumíme financím I.
- Rozumíme financím II.
- Peníze ve volném čase
- Co umím a znám
- Umiš? Udělej si
- Kdo si hraje, nezlobí
- Kdo jsem?
- Jak pracovat se stezkou
- Jak získat nováčky
- Svět okolo nás
- Od Exzodu ke Svojsíkovu závodu
- Příroda kolem nás
- Na pomoc skautským vůdcům
- Symbolický rámeček
- Hospodaření
- Tichou poštou
- Mezinárodní rozměr skautingu
- Družinový systém
- Nikdy nekončící dobrodružství
- Bezpečnostní pravidla činností s dětmi a mládeží
- Buď připraven jednat v tísni
- Jak propagovat naši činnost
- Broučci
- Akce pro veřejnost
- **edice Vůdcovská zkouška**
- Skaut je ochráncem přírody

Graf č. 1. Četnost výskytu poruch chování a emocí ve vědecké literatuře

Graf č. 1 ukazuje, že z 49 publikací vydaných Junákem jsou 4, které se zabývají nebo jsou v nich více zmíněny poruchy chování a emocí.

3.2 Kvalitativní analýza materiálů

Po zjištění publikací, ve kterých se vyskytuje problematika poruch chování a emocí je zjištěno jakými druhy rizikového chování dle MŠMT se publikace zabývá.

	a)	b)	c)	d)	e)	f)	g)
ADHD – vím co s tím?	ne	ne	ne	ne	ne	ne	ne
Z nevýhody výhoda	ano	ne	ne	ne	ne	ne	ne
Vědecká zkouška	ne	ne	ne	ne	ne	ne	ne
edice Vědecká zkouška – psychologie	ano	ano	ano	ne	ano	ne	ano

Tabulka č. 1 Výskyt rizikového chování

- a) agrese, šikana, kyberšikana a další rizikové formy komunikace prostřednictvím multimedií, násilí, vandalismus, intolerance, antisemitismus, extremismus, rasismus a xenofobie, homofobie
- b) záškoláctví,
- c) závislostní chování, užívání všech návykových látek, netolismus, gambling
- d) rizikové sporty a rizikové chování v dopravě, prevence úrazů
- e) spektrum poruch příjmu potravy,

- f) negativní působení sekt,
- g) sexuální rizikové chování,

V tabulce č. I můžeme vidět, zda se v jednotlivých publikacích vyskytují či nikoliv témata poruch chování a emocí u dětí. Témata jsou vybírána dle MŠMT z metodického pokynu.

Z publikací, které jsou určeny pro vůdce jsou v těchto obsaženy témata o poruchách chování a emocí. Tabulka ukazuje základní rozsah, které poskytuje vybraná literatura.

	obsahuje témata	obsah	v jakém množství	při vypracovávání použit autor	odkaz na literaturu
ADHD – vím co s tím?	ADHD	popis poruchy, příklady a příběhy z praxe, zásady práce s dítětem, otázky, nápady na hry	brožura celá o ADHD	Erkert (2011), Blahutková Klenková a Zichová (2005), Patersonová (1996), Portmann (1993), Šimanovský (2008) a (2012)	odkaz na SPV, doporučená literatura
Z nevýhody výhoda	sociální znevýhodnění, poruchy chování, ADHD, týrané, zneužívané a zanedbávané dítě, šikana	vysvětlení, popis příčiny poruchy, práce s dítětem ve skautingu, seznam možných her	5 stran ke každému zmíněnému tématu	Kolář (2015), Řičan (1995), Vágnerová (1999), Chvátalová (2001), Drtílková (2007) Train (2005), Pokorná (1994), atd.	na konci každé kapitoly odkaz na knihy, adresář kontaktů na organizace
Vůdcovská zkouška	ADHD, sociální znevýhodnění	stručný výklad tématu a následně popis, jak pracovat s dítětem	5 stran v kapitole vychovatel, obecné a stručné	Reifová (2010), Train (1997), Matějček (2000), Ondráček (2003), Zelinková (2009), Lechta a Ktaliková (2011) atd.	doporučení literatury
edice Vůdcovská zkouška – Psychologie	nekázeň, lhavost, agresivita, sociální izolace, záškoláctví	stručný popis, zásady práce a sociální rizika, dítě v oddíle	6 stran, které stručně popisují téma	Břicháček, Kern (1999), Nakonečný (1998), Langmeier (1998), Matějček	základní literatura

Tabulka č. II Obsah jednotlivých publikací

Z tabulky č. II lze vyvodit, že nejčastějším obsahem literatury pro vůdce v oblasti poruch chování a emocí je téma ADHD a sociální znevýhodnění,

Na základně výše popsaných tabulek jsou níže popsány publikace Z nevýhody výhoda a edice Vůdcovská zkouška, které se v určitých bodech propojují s MŠMT a metodickými postupy.

Z nevýhody výhoda

Z nevýhody výhoda je 108stránková brožura vydaná v roce 2013 za podpory MŠMT v rámci projektu Mimochoodem skautem. Příručku připravil odbor Skauting pro všechny. V brožuře jsou takové kapitoly, které samy vůdci navrhovali ve vstupním dotazníku v roce 2009/2010 na jednom z vůdcovských kurzů. Autoři vytvořili sadu kompetencí týkajících se jednotlivých druhů specifických potřeb. Na konci publikace je sestaven adresář organizací, které mohou vůdcům pomoci a poradit. V úvodu jsou specifické potřeby rozřazeny do 3 kategorií dle školského zákona č. 561/2004 Sb. Dále jsou zde popsány obecné zásady pro integraci dítěte se SP do oddílu. *„Než přijde dítě do oddílu, seznámte se předem s jeho specifickými potřebami a s očekáváním jeho rodičů. Důkladná a otevřená komunikace s rodiči, případně jakýmkoli prostředníkem běžného života dítěte, je úhelným kamenem budoucího úspěchu. Připravte předem oddíl na příchod nového člena. Pracujte nejprve s celou skupinou a poté individuálně s dítětem se specifickými potřebami, případně s každým dalším dítětem, u kterého pozorujete v souvislosti s příchodem nového člena nějaké negativní jevy.“* (str. 11)

V úvodu každé kapitoly je krátký příběh, který čtenáře vtáhne do situace a prostředí. Tento krátký příběh popisuje to, čemu se bude následující kapitola věnovat, čtenář tak snadněji pochopí, dokáže se vcítit nebo si vzpomene na nějaký příklad ze svého okolí. Takovým příkladem je kapitola o sociálním znevýhodnění, kdy si díky příběhu čtenář může přirovnat lidi ze svého okolí k postavám v příběhu. V této kapitole autoři čerpají z knih Speciální pedagogika (2009) a Komunikace s lidmi s postižením (2010) od autora Slowíka.

Samotným poruchám chování je v brožuře zmíněna jedna kapitola. Pro klasifikaci je použita MKN-10; disociální, asociální a antisociální chování. V celé kapitole jsou použity informace z knih od autorů Sowík, Train, Pokorná, Sheedyová-Kurcinková. Pokud se vůdce domnívá, že by se s rizikovým dítětem mohl potkat, brožura doporučuje: *„Cíleně pracovat s pozorováním dětí, diskutovat o jejich vývoji i projevech v kolektivu vedoucích*

a pečlivě zkoumat znaky, které by mohly vést k rozpoznání některých druhů poruch chování. Včasný zásah může být v této oblasti leckdy velmi důležitý a zabránit horším následkům. Lehčí projevy poruch chování jako lhaní, neposlušnost a vzdorovitost jsou samozřejmě něčím, co do skautského oddílu nepatří, ale zároveň nejsou tím, co by mělo rovnou vést k vyloučení dítěte z oddílu.“ (str. 25) Dále mluví o možnostech spolupráce s odborníky, školními psychology, psychology v PPP.

Další kapitola je věnována ADHD neboli porucha pozornosti s hyperaktivitou. MŠMT a jeho metodický pokyn neuvádí ADHD jako rizikové chování. Podle MKN-10 se jedná o poruchu chování a emocí označenou jako hyperkinetická porucha. Autoři brožury popisují poruchu pozornosti, hyperaktivitu a impulzivitu, dále mluví o příčinách, kterými jsou *„genetické faktory – způsobují různě velkou náchylnost ke vzniku ADHD, negenetické rizikové faktory – poškození mozku dítěte před porodem, během u něj nebo krátce po něm (konzumace alkoholu a kouření matky v těhotenství, nízká porodní váha, předčasná a komplikovaná porody s nedostatkem kyslíku).*“ (str. 43) Stejně tak příčiny hyperaktivního dítěte popisuje Drtílková, Hyperaktivní dítě a Goetz s Uhlíkovou v knize ADHD porucha pozornosti s hyperaktivitou. Z těchto dvou knih autoři brožury čerpají.

Předposlední kapitolou, která se zabývá dětmi s poruchou chování a emocí nebo dětmi s rizikovým chováním je kapitola o týraném, zneužívaném a zanedbaném dítěti. Jedná se o citlivé téma, proto jej brožura popisuje citlivě. V úvodu kapitoly je popsáno dítě týrané, zneužívané a zanedbané, čtenář je seznámen se syndromem CAN. Co je pro vůdce důležité je podkapitola zabývající se, jak pracovat s takovým dítětem, popř. čeho si má vedoucí všimnout nebo jak může být vedoucí pro dítě oporou. *„Nelze ani vyjmenovat všechny možné konkrétní ukazatele syndromu CAN – vedoucí má být pozorný a nezavírat oči před problémy. Řešení vážných věcí vyžaduje i osobní účast a statečnost. Mimo odvahy ale také zodpovědný přístup a umění krotit svou zvědavost a dát přednost kvalitě, tedy obrátit se na někoho zkušenějšího spíše než „vařit z vody“ a experimentovat.*“ (str. 78) Dále je zde popsáno 10 pravidel jak postupovat, když vůdce vidí podezřelé ukazatele. Jednou z těchto činností je *„Pokud víte o protizákonném jednání, máte ze zákona ohlašovací povinnost. Odpovědný člověk kontaktuje policii či OSPOD dle bydliště dítěte, což lze i anonymně.*“ (str. 78)

Poslední kapitola se věnuje šikaně. Definice je použita ze Speciální pedagogiky od Slowíka a stádia onemocnění skupiny od dr. Koláře. Autoři uvádějí, že k šikaně ve

skautingu by větším míře nemělo docházet, protože se jedná o menší kolektiv dětí, které se znají a vyrůstají spolu od dětských let. A také *„Hranice mezi pocity jednoho a druhého může být v tomto velmi tenká. Na tom, aby kolektiv (družina nebo oddíl) dobře fungoval a nedocházelo k žádným podobným excesům, musí vedoucí cíleně a dlouhodobě pracovat. Je třeba mít jasně nastavená pravidla chování v oddílu a ta společně dodržovat.“* (str. 82) Což můžeme považovat za obecně známé pravidlo, kterým by se měl řídit každý pedagog.

Autoři nezapomínají ani na ekonomicko - právní souvislosti v tématu dětí se specifickými potřebami. Proto tomuto tématu věnují kapitolu. Autoři mluví o základních právech dítěte, o Deklaraci práv dítěte a zásadách 1, 5, 10. Informují čtenáře o zákonem daných výhodách pro osoby se zdravotním postižením. V rámci sociokulturního vyloučení mluví o členských příspěvcích *„Povinnost hradit každoročně členské příspěvky vyplývá ze stanov Junáka, avšak jejich výši stanovuje v nejnižším organizačním stupni středisková rada. Tento orgán má právo a možnost rozhodnout o snížení členského příspěvku pro znevýhodněné dítě, stejně tak může snížit příspěvek pro více dětí z jedné rodiny apod. Vůdce oddílu potom může rozhodnout o podpoře znevýhodněného dítěte např. umožněním zaplacení členského příspěvku ve formě splátek.“* (str. 87) Téma členských příspěvků je omílané téma např. na facebookových skupinách Junáka, kdy vedoucí řeší, jak pomoci rodinám, které mají nedostatek financí.

edice Vůdcovská zkouška

Kolektiv autorů společně vytvořil edici s názvem Vůdcovská zkouška. V této edici je dvanáct svazků. Každý svazek má své téma (historie skautingu, psychologie, hospodaření, táboření, příprava a vedení tábora atd.), které přibližuje budoucímu vůdci.

Ve svazku Pedagogika se nesetkáváme se zmínkou o dětech s poruchami chování a emocí. Jediný svazek, který upozorňuje na rizikové chování, je Psychologie vydaná v roce 1999. Kde této problematice jsou věnované kapitoly nesoucí názvy: Děti s poruchami chování v oddíle, Sociální rizika a Problémové dítě v oddíle. Autoři se zmiňují o nejčastějších poruchách, rizicích a jak k takovým dětem přistupovat, můžeme vidět i preventivní prvky („jak dítě naučit říkat ne drogám“). Pokud se podíváme na základní literaturu, vidíme odkazování se na skautskou příručku Poselství skautské výchovy z roku 1991.

edice Vůdcovská zkouška – Psychologie

Psychologie je druhý svazek z 12 – ti dílné edice vydané Tiskovým a distribučním centrem Junáka. Autory toho svazku jsou Václav Břicháček, Jarmila Koluchová, Anna Machová, Věra Marcelliová, Iva Vaňková. Nyní k samotnému zpracování, kapitola 15. se věnuje dětem s poruchami chování a emocí v oddíle. Autoři se zaměřují na nejčastější poruchy, které se objevují ve skautských oddílech. Poruchy jako je nekázeň popisují autoři jako poměrně častou formu chování. Je třeba být důsledný a napomínání dítěte rozdělit mezi celou oddílovou radu. Často pomůže napomínání, protože dítě nemá z rodiny vhodný režim a návyky, jak se chovat si vytváří postupně. O lhavosti autoři mluví jako o přirozeném chování dítěte, které je nutno usměrňovat. Vysvětlují rozdíl mezi lží z bujné fantazie a lží, jejichž obětmi je někdo jiný. Uvádějí, že drobné a obranné lži by vedoucí kárat neměl, docházelo by k ponižování dítěte. Zavádějí pravidlo „Přiznání vše smaže.“. Agresivitu popisuje brožura podobně jako Říčan jako hádky a střety mezi dětmi, které mohou snadno přerůst do šikany. Připomíná, že agresivita je fyzická ale i slovní, jako jsou nadávky, nevhodné přezdívky apod. Autoři radí: *„Nejlepší taktikou je vymýšlet hry, které umožňují vítězství důvtipu a spolupráce nad hrubou silou a rivalitou.“* (str. 55) Dalším tématem kapitoly je sociální izolace, kterou je podle autorů potřeba minimalizovat. U dítěte v pubertě může být sociální izolace signálem pro narušený vývoj jedince. Nebezpeční je i chování ostatních dětí, které se nechtějí s dítětem kamarádit, tím pádem je dítě tlačeno do ještě větší izolace. Autoři dále mluví o záškoláctví. *„Spíše bychom měli hovořit o zanedbávání oddílu a o následných výmluvách, proč se nemohl účastnit programu. Motivace může být různá: odpor k vůdci, rádci či některým dalším členům, neshoda s některými dětmi, pocit, že mu bylo někým či něčím ublíženo, začlenění do jiné dětské skupiny či party, sledování jakéhosi televizního seriálu apod. Podstatné je najít příčiny, které k odtahování od oddílu vedly a pokusit se je odstranit. Často se dítě svěří spíše některému vrstevníkovi než vůdci. Náprava může být v citlivé péči o dítě a v posilování jeho sebevědomí a v ocenění jeho předností.“* (str. 56) Takto autoři definují pojem záškoláctví a jak s dítětem pracovat, aby znovu rádo chodilo do oddílu. Podobně jako Kyriacou ve své publikaci Řešení výchovných problémů ve škole. V Psychologii z edice Vůdcovská zkouška není žádné rozdělení záškoláctví. V posledním odstavci kapitoly jsou zmíněny závažnější poruchy, kam patří krádeže, naprostá ztráta kázně, drobné podvody aj. Zde autoři doporučují obrácení se na staršího činovníka, nebo

odborníka a jednání s rodiči. Nemají být snahy dítě z oddílu vyloučit, nebo ho nechat ať oddíl opustí, spíše naopak snažit se najít cestu, jak dítě znovu začlenit.

Kapitola šestnáctá s názvem Sociální rizika vyjmenovává pojmy, které do této oblasti patří (kouření, alkohol, drogy, hrací automaty, sedavý život před obrazovkou televize či počítače, později nevázaný sexuální život s rizikem onemocnění AIDS, chybné výživové návyky, ale i týrání dětí či dokonce jejich zneužívání). V této kapitole nejsou popsány jednotlivé termíny, co znamenají. Autoři se zde zaměřili na několik obecně platných zásad. Jako je: vlastní příklad, pestrý a zajímavý program, ve vhodnou chvíli mluvit o rizicích spojené se sociálními riziky, přednosti a rizika technologií apod. Autoři doporučují literaturu např. M. Elliotová Jak ochránit své dítě 1995, ze které vůdce může čerpat. A shrnují, co je nejdůležitější pro eliminaci rizikového chování: „*Osobní příklad, pestrý program a rozumné varování jsou nejlepší cestou, jak se vyhnout řadě sociálně rizikových situací které ohrožují dítě.*“ (str. 59)

Kapitola sedmnáctá s názvem Problémové dítě v oddíle. „*V oddíle může být dítě, které přichází z neúplné rodiny, jiné, které prožilo složité útrapy při rozvodu rodičů, může přijít dítě, které prožilo nějakou trýzeň (dítě přísně trestané až týrané či dokonce zneužívané), dítě asociální, které nevychází s druhými a často bývá agresivní, dítě výchovně zanedbané, kterému se nedaří ve škole, dítě neurotické, na které byly kladeny nepřiměřené nároky. Objevují se u nich nejrůznější poruchy chování: časté úzkosti a strachy, celkový neklid, poruchy komunikace (hlavně v řeči a s nepochopením pro mimoslovní signály, gesta výraz očí, úsměv aj.), neposlušnost, poruchy spánku, nespolehlivost atd.*“ (str. 61) Takto popisují autoři problémové dítě, dále mluví o tom, že výchova takovýchto dětí není jednoduchá a je třeba spolupráce s rodiči ale i odborníky (lékaři, výchovnými poradci). Kapitola nabádá vůdce, ať se nebojí dohledávat si informace a poradit se i s odborníky.

Svazek Psychologie je základním přehledem vybraných poruch chování a emocí a problémů chování. Pokud vůdce bude řešit nějaký zmíněný problém, musí si dohledat více informací v jiné literatuře nebo na internetu. Kapitoly jsou psány srozumitelně a čtenář, který o problému nic neví, dokáže textu porozumět. Pokud by vůdce hledal více informací o jednom tématu, ve svazku Psychologie bude hledat marně a jak je již zmíněno, bude muset hledat jinde. Publikace je tedy prvním setkáním vůdce s touto

problematikou. Pšaná tak, že vŭdce při studiu narazí na problematiku dítěte s poruchou chování a emocí, zjistí, o co se jedná, jak by mohl začít situaci řešit a na koho se obrátit.

4 Analýza obsahu vůdcovské zkoušky

Pokud chce činovník zdárně ukončit svou vůdcovskou kvalifikaci, musí splnit mnoho podmínek. Nejdříve si vybere vhodný kurz, tím ale vůdcovská zkouška teprve začíná. Nelze říct, že všechny kurzy mají totožné způsoby výuky. Avšak všechny kurzy musí naplnit kritéria, která Junák vydává ve směrnici k obsahu vybraných činovníckých kvalifikací. Celý obsah vůdcovské zkoušky lze najít na webové adrese křižovatka.skaut.cz (přímý odkaz ve zdrojích).

Obsah vůdcovské zkoušky by měl poskytnout jakýsi komplexní profil vedoucího oddílu. Pokud by všechny tyto kompetence měl mít jeden člověk, hovořili bychom o něm jako ideálním vedoucím oddílu. Všechny kompetence v obsahu zrevidované („nová“) vůdcovské zkoušky jsou ideální kritéria a je na vůdci, aby se pokusil co nejvíce se k ideálu přiblížit. Obsah VZ byl zrevidován v únoru roku 2019 a účinná koncem roku 2020 z toho tedy vyplývá, že vůdci, kteří absolvují v roce 2021, budou vzdělávání již podle nového obsahu vůdcovské zkoušky. Podíváme-li se na předchozí („stará“) verzi vůdcovské zkoušky, vidíme jasně dané oblasti a body v oblastech, ze kterých vůdce skládá zkoušky.

Níže jsou vypsány oblasti, ke kterým se poruchy chování a emocí vztahují. Poruchami chování a emocí u dětí se ve staré verzi VZ zmiňují body:

Oblast	kompetence	číslo	zkouška	kritérium	komentář
1 – Osobnost	K	6		Chápe skauting jako hnutí, které reaguje na potřeby dnešních dětí a současné společnosti.	Umí popsat, v čem je skauting moderním a pružným hnutím.
2 – Organizátor	N	37		Ví, jak řešit základní situace při porušení práv druhých.	
	N	38		Zná práva dětí a ví, kde jsou obsažena.	Úmluva o právech dítěte
	K	39	Ano	Zná instituce, organizace apod., které se zabývají porušováním práv dětí. Ví, kam se v případě porušování práv dětí obrátit.	Policie, linka bezpečí, sociální pracovníci, předpokládá se minimální znalost kompetence 31.

Oblast	kompetence	číslo	zkouška	kritérium	komentář
4 – Vychovatel	K	182	Ano	Ví, že je nutné volit odlišný program pro různé věkové kategorie, a uvědomuje si rizika, která přináší uvedení programu v nevhodném věku.	Ukáže a vysvětlí příklad.
	K	189	Ano	Má přehled o rizicích, která ohrožují děti a mládež (závislosti, sekty, zneužívání, ...) ví, jak děti o těchto rizicích přiměřeně informovat, je schopen pomoci, když se na něho dítě obrátí s prosbou o pomoc a o radu.	Buď o věci ví tolik, že dětem vysvětlí vše potřebné, nebo umí sehnat odborníky, literaturu, instituce, na které je možné se obrátit
	K	190	Ano	Ví, jak rozpoznat, že má dítě nějaký problém, a umí mu s ním pomoci.	
	N	194	Ano	Uvědomuje si, že je dítě jedinečná osobnost, a podle toho s ním jedná.	
	N	198	Ano	Ví, že v jeho oddíle mohou být děti se specifickými poruchami učení. Ví, jak se chovat, aby těmto dětem nevědomě neublížoval	Specifické poruchy učení – např. dyslexie, dysgrafie, ...
5 – Program	K	206	Ano	Umí děti připravit na zvládnání a řešení různých krizových a obtížných situací.	Klade před děti přiměřené překážky a pomáhá jim s jejich řešením (opak je, že před dětmi překážky odstraňuje)
	K	222		Umí u dětí rozvíjet toleranci k odlišnostem (ve vztahu k jiným oddílům, kulturám, náboženství apod.) Umí pro oddíl vymyslet a připravit program, který bude toleranci u dětí rozvíjet.	

Tabulka č. III Stará verze vůdcovské zkoušky

Všechny tyto kompetence lze považovat za důležité v rámci tématu bakalářské práce. Nejčastěji se dotazovaní instruktoři vůdcovských kurzů odkazují na kompetenci č. 198 (viz. níže). Tato kompetence se zaměřuje pouze na specifické poruchy učení, už ale nepostihuje specifické potřeby dítěte.

Dá se říct, že v „nové“ verzi obsahu vůdcovské zkoušky se o poruchách chování a emocí zmiňují body:

č.	Projevy kompetence	N/K	Anotace	Kritérium vůdcovské zkoušky	OČK
14	Vede členy oddílu k respektování a přijímání odlišností podle skautského zákona.	N	V mezích skautského zákona respektuje a podporuje různorodost a odlišnost mezi lidmi ve vztahu např. k jiným oddílům, kulturám nebo náboženstvím. K tomu vede i členy oddílu vhodnou činností i vlastním příkladem. Dokáže si poradit s chováním členů oddílu, které není v souladu se skautským zákonem, vede je k nadhledu a otevřené komunikaci podložené argumenty.		MET, MZHS
26	Vede členy oddílu tak, aby byli připraveni na zvládání a řešení různých krizových obtížných situací.	K	Má přehled o rizicích, která ohrožují děti a mládež (závislosti, sekty, zneužívání, pobyt v online světě i v přírodě či ve městě, ...) Ví, jak členy oddílu o těchto rizicích přiměřeně informovat a dokáže připravovat programy a aktivity, které je nutí analyzovat a řešit stresové situace v bezpečném prostředí. Je jim oporou a dává jim zpětnou vazbu, která jim pomůže rozvíjet své schopnosti vypořádat se s krizovými a obtížnými situacemi. Je schopen pomoci, když se na něho člen oddílu obrátí s prosbou o pomoc nebo o radu.	Umí problematiku konkrétního rizika předat členům oddílu. Vyjmenuje současná rizika, která ohrožují děti, a popíše, která z nich mohou nejvíce ohrozit jeho děti v oddíle a jak jim může pomoci v případě "maléru". Připraví aktivitu, kdy účastníci budou řešit stresové situace, s následnou reflexí.	TABBEZ

27	Uvědomuje si rizika, která přináší uvedení programu nebo aktivit v nevhodném věku, a připravuje podle toho pro různé věkové kategorie odlišný program a aktivity.	K	Při plánování programů zohledňuje jejich náročnost z hlediska fyzické, psychologické a emoční vyspělosti členů a stavu dané skupiny. Včas rozpozná, které programy jsou vhodné, bezpečné a rozvíjející pro danou věkovou kategorii. Chápe pojem "vykrádání programů" a snaží se jím řídit.	Dokáže u dané aktivity určit, zda je vhodná pro danou věkovou kategorii a jaká pro ni představuje rizika, a aktivitu podle toho ponechat, upravit nebo rozhodnout o jejím vypuštění.	TABBEZ
28	Zohledňuje při svém vedení hygienu práce a dbá na její dodržování v týmu, aby co nejvíce snížil riziko nehod a zkratových jednání	N	Je si vědom toho, že nevyspalý a unavený vedoucí může udělat fatální chybu. Je si vědom i rizika alkoholu a dalších psychotropních látek. Dokáže odhadnout možnosti sebe i svého týmu a nenabírá si nezvládnutelné úkoly ani je nevyžaduje po ostatních.	Dokáže vyhodnotit, kdy jsou kapacity jeho samého nebo jeho týmu překročeny, a příslušně dle toho upravit plán činnosti, delegovat úkoly nebo jinak zasáhnout. V plánu delší akce dokáže rozpoznat místa se zvýšeným rizikem nehod a zkratkových jednání (u dětí i vedoucích) a plán podle toho upravit.	TABBEZ
31	Předchází porušování práv dítěte a dokáže se zachovat v případě, kdy k tomu dojde.	N	Vede členy oddílu k tomu, aby znali svá práva a povinnosti. Dokáže v závažných případech odhalit jejich porušení. Umí se obrátit pro pomoc, pokud si není jist.		PRA
42	Dle potřeby využívá příležitostí přivést nové členy do oddílu nebo je aktivně vytváří. Integruje nové členy do oddílu.	K	Umí při náboru využít, co zajímá dnešní děti. Umí popsat výhody a nevýhody toho, když oddíl delší čas nepřijímá nové členy. Ví, jak vhodně integrovat nové členy do oddílu, jak s nimi pracovat a co je potřeba je naučit. Uvědomuje, že nováček nemusí být pouze dítě, ale také dospělý, který se o činnost nadmíru zajímá.		VED

66	Přijímá, že členy oddílu se mohou stát i osoby se speciálními vzdělávacími potřebami a je na tuto možnost základně připraven.	N	Má obecný přehled, s jakými specifickými potřebami se může u členů oddílu setkat (SPU, ADHD, autismus, ztížené rodinné prostředí - rozvod, sociální situace, národnostní menšiny atd.) Umí si o těchto potřebách najít takové informace, které potřebuje k oddílovému fungování. Ví, kam se obrátí pro pomoc, když by měl člena se specifickými potřebami přijímat do oddílu. Ví, co vše musí při přijetí člena se specifickými potřebami zvažovat.		PSY
67	Vnímá členy oddílu jako jedinečné bytosti, podle toho s nimi jedná a je schopen rozpoznat a řešit problémy, se kterými se setkávají.	B	Kompetence zahrnuje komunikaci přiměřeně věku a vyspělosti. Umí vyhledávat příležitosti k dalšímu rozvoji členů, pojmenuje přednosti členů svého oddílu. Umí pomoci řešit běžné i závažnější problémy členům oddílu, případně ví, kam se obrátit pro pomoc s řešením problému, který sám vyřešit neumí.	Umí rozpoznat, že má dítě nějaký problém, a umí mu s ním pomoci (umí se obrátit na správná místa s prosbou o pomoc v řešení nebo umí problém vyřešit sám). (met. poznámka - lépe vyzkoušet, zda umí pomoci řešit problém více dětem, aby bylo možno poznat, že pracuje s individuálním přístupem)	PED

Tabulka č. IV Zrevidovaná verze vůdcovské zkoušky

Ve zrevidovaném obsahu vůdcovského vzdělávání můžeme již vidět zmínky o dětech se speciálními vzdělávacími potřebami, a to konkrétně u bodu číslo 66.

V ideálním případě by si vůdce měl odnést z kurzu veškeré informace, které zahrnuje obsah vůdcovské zkoušky. Tyto informace by měl umět použít i ve své skautské činnosti. Musíme si ale říct, že obsah je velmi rozsáhlý a je takřka nemožné, aby si všechny informace činovník osvojil během tak krátké doby (rozsahu kurzu). Proto jsme kontaktovali jednotlivé vůdcovské kurzy, abychom zjistili, jak se u nich věnují tématice dětí s poruchami chování a emocí. (Junák – český skaut, z. s. Obsah vůdcovské zkoušky [online])

4.1 Vzdělávání na vůdcovských (lesních) kurzech

V úvodu je třeba si vysvětlit pojmy vůdcovský kurz (VK) a vůdcovský lesní kurz (VLK). Rozdílů mezi těmito dvěma pojmy není mnoho, ale je zde jeden zásadní a to čas. Kdy u vůdcovského kurzu se jedná zpravidla o 2 – 4 víkendy (z toho jeden zkouškový). Vůdcovský lesní kurz trvá minimálně devět dní, z toho alespoň týden vcelku. Na konci vzdělávacího procesu následuje zkouška. Zkouška se skládá z 61 povinně ověřovaných kompetencí (1. Osobnost, 2. Organizátor, 3. Vůdce, 4. Vychovatel, 5. Program) a dalších 166 volitelných, z nichž komise může vytvořit variabilní část zkoušky.

Jednotlivým kurzům byl zaslán email s prosbou o popis, jak u nich vypadá výuka a jakými způsoby je téma dítě s poruchou chování a emocí prezentováno. Odpovědi byly zpracovány do tabulky (viz. níže), která porovnává jednotlivé kurzy. Názvy kurzů jsou neuváděny záměrně.

kurz	forma	rozsah	nejčastější téma v oblasti poruch chování a emocí	používané výukové materiály instruktorů	co by si měl účastník z tématu odnést	další
I.VLK	přednáška	45 minut	definice specifických potřeb, dle žádaného tématu, v poslední době nejčastěji ADHD	své vlastní	základní rozdělení specifických potřeb, vědět na koho se obrátit, znát základní pravidla pro práci	
	diskuse	45 minut	účastníci předkládají problémy, společně hledají řešení	doporučení webů (SPV), kontaktů, odborníků	s jednotlivými skupinami, znát své vlastní hranice v tomto tématu	
	možnost individuální konzultace (koučing) během kurzu					

kurz	forma	rozsah	nejčastější téma v oblasti poruch chování a emocí	používané výukové materiály instruktorů	co by si měl účastník z tématu odnést	další
II.VLK	přednáška	60 minut	SPU, poruchy chování, ADHD	své vlastní	Vysvětlení pojmů, zkratk, kde hledat pomoc a informace o tématu.	součástí zkoušky – vypracování práce Charakteristika dítěte z oddílu – u zkoušky se rozebírá
	diskuse	při večerích, přestávkách, večery apod.	jednotlivé problémy účastníků			
III.VLK	přednáška + následná diskuse, konzultace	120 minut	specifické potřeby, SPU,	odborníka, který přednáší	doporučení vhodné literatury a jiné zdroje, jak s konkrétním dítětem pracovat, na koho se obrátit.	dle kompetence č. 198 Součástí kurzu je taky pozorování dítěte z oddílu, jeho následný popis (po psychostránce) a návrh jak dítě dál rozvíjet/pracovat s ním - toto dítě může teoreticky být se specifickými potřebami.
IV.VLK	přednáška	50 minut	SPU, ADHD, ztížené rodinné prostředí - rozvod, sociální situace, národnostní menšiny	materiály z SPV	na koho se má obrátit pro radu, základní rozdělení specifických potřeb	dle kompetencí č. 39 a č. 198
	diskuse	100 minut	reálné problémy, které vůdci řeší v oddíle			

kurz	forma	rozsah	nejčastější téma v oblasti poruch chování a emocí	používané výukové materiály instruktorů	co by si měl účastník z tématu odnést	další
V.VLK	přednáška	60 minut	ADHD, šikana, užívání alkoholu na táboře	své vlastní	základní rozdělení, jak s dítětem pracovat, na koho se obrátit	vlastní výukové materiály (pracovní listy) pro budoucí vůdce
	diskuse - dobrovolná	90 minut	Aktuální problémy v oddíle, sdílení zkušeností			
I.VK	přednáška	60 minut	ADHD, ADD, šikana	své vlastní	obecný přehled, umí najít potřebné informace, ví na koho se obrátit, umí začlenit dítě do družiny	
	diskuse - dobrovolná	60 minut				
II.VK	přednáška	60 minut	ADHD, rasismus, agresivita	své vlastní	web SPV, vhodnou literaturu, kontakty na odborníky, brožura Z nevýhody výhoda	účastník vytváří kazuistiku vybraného dítěte dle kompetence č.182 a 198.
III.VK	přednáška	45 minut	ADHD, kouření cigaret, šikana	své vlastní	jak postupovat při řešení krizové situace, na koho se obrátit, kde čerpat informace	

Tabulka č. V Souhrn vůdcovských (lesních) kurzů

V tabulce můžeme vidět vcelku velkou časovou dotaci na téma specifické potřeby dětí. Musíme si ale uvědomit, že při přednáškách se vůdci dozvídají informace i z oblasti psychopedie, somatopedie, surdopedie, tyflopédie a logopedie. Kdybychom rovným dílem rozdělili výš zmíněný čas přednášek rázem by se z 60 minut stalo 10 minut pro každou z pedií. Z odpovědí kurzů je jasné, že poruchy chování a emocí u dětí se nejčastěji řeší až po přednáškách, v diskusních blocích či o pauzách. Dále můžeme vidět používání ještě „starého“ obsahu vůdcovské zkoušky.

Na závěr této kapitoly je důležité zmínit, že vůdcovskou zkoušku lze vykonat na mnoha vůdcovských kurzech. Každý kurz může přidat k daným informacím i něco jiného. Může se tedy stát, že hlavně lesní školy dávají svým frekventantům portfolia, ve kterých se budoucí vůdce může dozvědět něco více o dětech s poruchou chování a emocí ve skautingu. V některých vydáních časopisu Roverský kmen, Skauting, Skautský svět, se

můžeme dozvědět něco o rizikovém chování dětí, jak postupovat v řešení, na koho se obrátit apod. Nicméně dosud neexistuje žádná tištěná příručka, brožurka dostupná každému vůdci, o tom, jak pracovat s dítětem, které se chová rizikově.

5 Výzkum

5.1 Cíle a hypotézy výzkumu

Cíle:

- Cílem práce je zjistit, zda se člověk s vůdcovskou zkouškou cítí být připraven na vedení oddílu, kde je dítě s poruchou chování.
- Cílem práce je zjistit současný stav problémových dětí ve skautských oddílech a jejich integrace.
- Cílem práce je zjistit množství edukačních materiálů pro skautské vůdce v dané oblasti.

Hypotézy:

H1: Nadpoloviční většina dotazovaných se bude cítit připravena na vedení oddílu, kde je dítě s poruchou chování a emocí. Ví, jak s takovým dítětem pracovat. Starší vůdci s více než 7letou praxí si budou jistější než vůdci s praxí 2 – 6 let. (ot. č. 12, 13, 14, 22, 23, 24)

H2: Nadpoloviční většina všech dotazovaných ví, jak pracovat s dítětem s poruchou chování a emocí, popř. ví, na koho se ve skautské organizaci obrátit pro radu, jak s tímto dítětem pracovat. (ot. č. 14, 15, 31)

H3: Nadpoloviční většina dotazovaných uvede, že se s dětmi, které mají poruchu chování a emocí v oddíle setkává, a že rizikové chování a poruchy chování a emocí u dětí se navyšuje, avšak rozdíl zvyšujícího se rizikového chování dětí mezi oddíly dívčími, chlapeckými a koedukovanými nebude žádný. (ot. č. 9, 10, 11)

H4: Méně než polovina všech dotazovaných bude znát příručky zabývající se tímto tématem, nadpoloviční většina dotazovaných k zjištění informací použije publikace, internet, účast na přednášce nebo profily zabývající se tímto tématem. (ot. č. 33, 34, 40)

5.2 Metodika

Pro zjištění informací od dospělých členů Junáka byla použita kombinace tištěného a internetového dotazníku, jde tedy o kvantitativní šetření. Celkově na dotazník odpovědělo 162 respondentů a po vyřídění celkový stav činil 135 respondentů. Aby odpovědi z dotazníku mohly být použity do výzkumu, musel být respondent starší 18let (ot. č. 2), projít kurzem, kde po úspěšném složení zkoušky získal vůdcovskou kvalifikaci

a musel být členem organizace (ot. č.3.). Dotazník obsahoval celkem 44 otázek, z toho 11 otevřených a 6 polootevřených.

5.3 Realizace výzkumu

Pro dotazníkové šetření byli osloveni skautští vedoucí z celé České republiky, kteří mají vůdcovskou zkoušku a nějakým způsobem se podílejí na chodu střediska, vedou či vedli mladší členy minimálně 2 roky. Výzkum probíhal pomocí internetového dotazníku a rozšíření mezi respondenty probíhalo pomocí sociálních sítí, které sdružují skautské vedoucí, a pomocí mailových adres. V úvodu dotazníku byli respondenti seznámeni s účelem dotazníkového šetření. V závěru bylo vyjádřeno poděkování za odpovědi a přidány doplňující otázky pro ty, kteří by chtěli ohledně výzkumu dále něco sdělit, doplnit nebo se podělit se svou zkušeností.

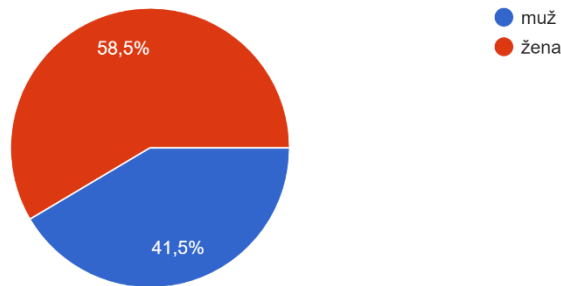
5.4 Charakteristika vzorku

Na otázky v dotaznících, které jsem použila, odpovědělo celkem 135 respondentů, z nichž bylo 79 žen a 56 mužů. Všichni respondenti jsou součástí skautského hnutí, jsou starší 18 let a úspěšně prošli vůdcovskou zkouškou. Podílejí se na chodu oddílu či střediska.

5.5 Výsledky průzkumu a jejich analýza

Otázka č. 1 Pohlaví:

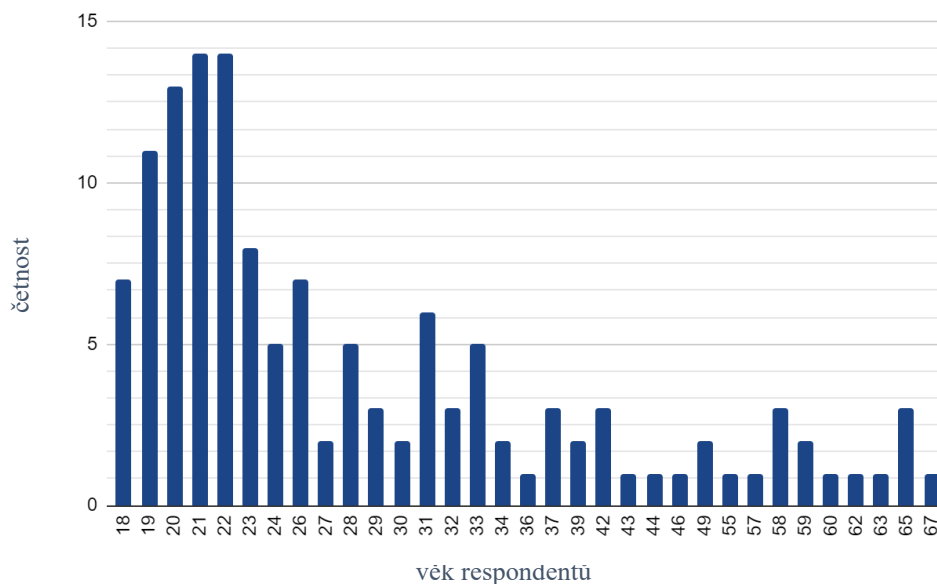
Z grafu č. 1 vidíme takřka vyrovnaný poměr respondentů, 79 žen a 56 mužů.

Graf č. 1 Rozdělení respondentů dle pohlaví

Otázka č. 2 Věk:

Z grafu č. 2 je patrné, že věk respondentů se pohybuje od 18 let do 67 let. Nejčastěji odpovídali vůdcové od 18 let do 25 let věku. To je zapříčiněno převážným rozesláním dotazníků pomocí sociálních sítí. Dále byl věk důležitý pro kontrolu, zda respondent prošel vůdčovským vzděláním.

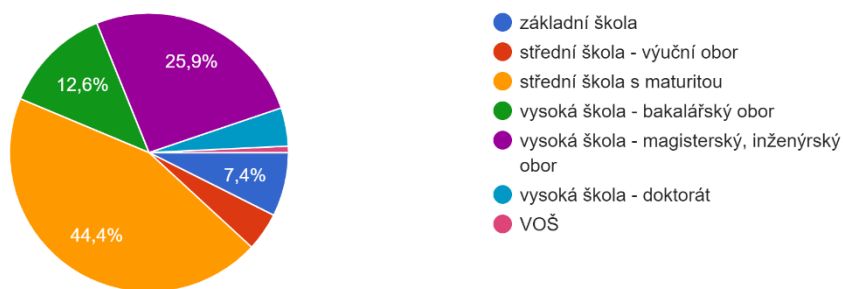
Graf č. 2 Rozdělení respondentů dle věku

Otázka č. 3 Název střediska, pod kterým jsi registrován:

Otázka číslo 3 byla otázkou volnou a zároveň kontrolní. Otázka kontrolovala, zda všichni respondenti jsou registrováni v organizaci a zda dotazník nevyplňuje někdo, kdo se skautingem nemá nic společného.

Otázka č. 4 Nejvyšší dosažené vzdělání:

Z grafu č. 3 je zřejmé, že 60 respondentů vystudovalo střední školu s maturitou, 35 respondentů vystudovalo vysokou školu s titulem Mgr. nebo Ing.. Vysokou školu s bakalářským oborem uvedlo 17 respondentů. A dále základní škola (10), vysoká škola - doktorandské studium (6), střední škola s výučním oborem (6) a jeden respondent uvedl vyšší odbornou školu.

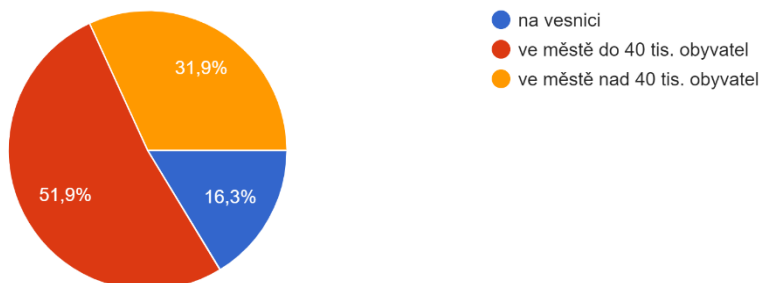
Graf č. 3 Rozdělení respondentů dle nevyššího dosaženého vzdělání

Otázka č. 5 Moje vzdělání (dosažené i právě studované) je obor:

Otázka č. 5 v dotazníku byla otevřená. Po sečtení odpovědí jsou výsledky takovéto; učitelství – pedagogika (25), všeobecné vzdělání (20) zdravotnictví (12), speciální nebo sociální pedagogika (10), technické obory (9) obchodní management (8), ekonomie (8), psychologie (7), stavebnictví (7), IT (4) a ostatní jako doktor veterinář, dámská krejčová, cukrář, brašnář, právo, řemeslník, odpadové hospodářství apod.

Otázka č. 6 Oddíl, ve kterém jsem členem je:

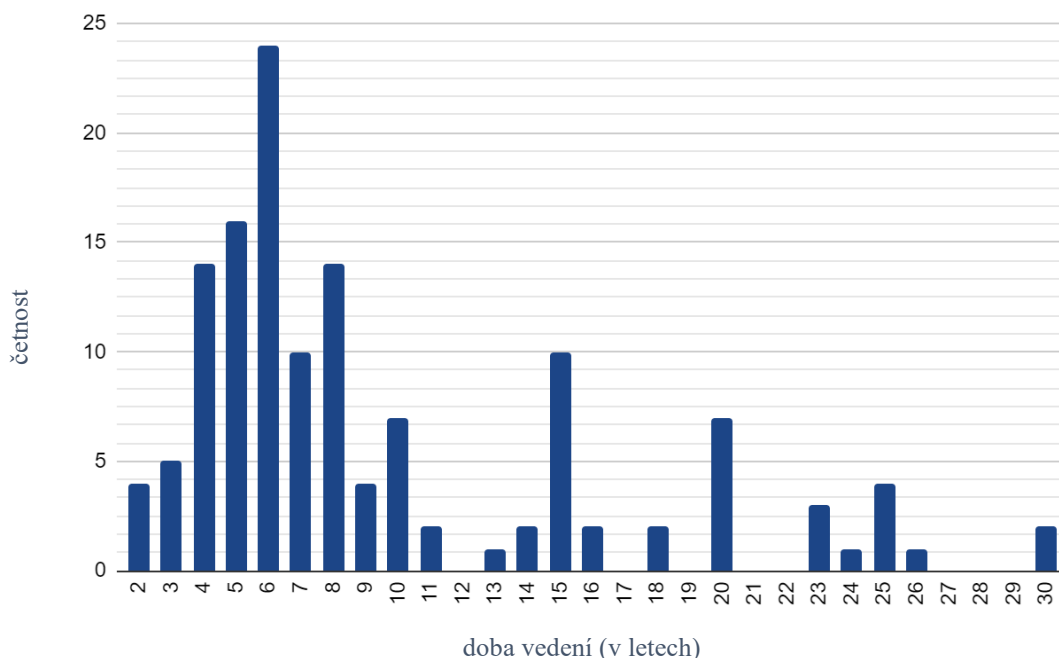
Z grafu č. 4 vyplývá, že nejvíce respondentů (70) působí v oddílech, které jsou ve městě do 40 tisíc obyvatel. 43 respondentů uvádí, že oddíl, který vedou, je ve městě nad 40 tisíc obyvatel. Na vesnici vede děti 22 respondentů.

Graf č. 4 Rozdělení respondentů dle počtu obyvatel místa oddílu

Otázka č. 7 Kolik let aktivně vedeš (nebo jsi vedl) družinu či oddíl a připravuješ program?

Graf ukazuje, že nejčastějšími odpověďmi na otázku ohledně doby vedení družiny nebo oddílu je 6 let (což uvedlo 24 respondentů). Dále 5 let vede 16 respondentů, 4 roky 14 respondentů atd. Vůdci nad 50 let uvádějí dobu vedení 23 let a výše.

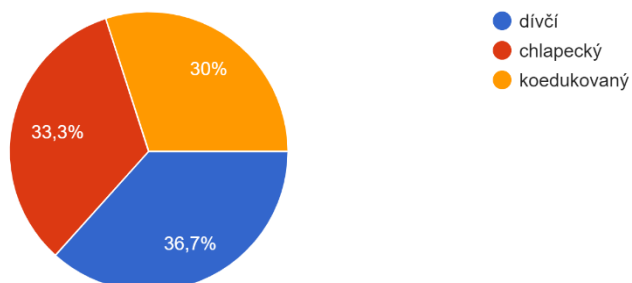

Graf č. 5 Rozdělení respondentů dle doby vedení oddílu

Otázka č. 8 Oddíl, který vedeš, je:

Graf č. 5 ukazuje podobné výsledky všech možných odpovědí. Dívčí oddíl vede (nebo se na vedení podílí) 50 respondentů. Chlapecký oddíl vede 45 respondentů a 40 respondentů se podílí na výchově mladších členů v koedukovaném oddílu.

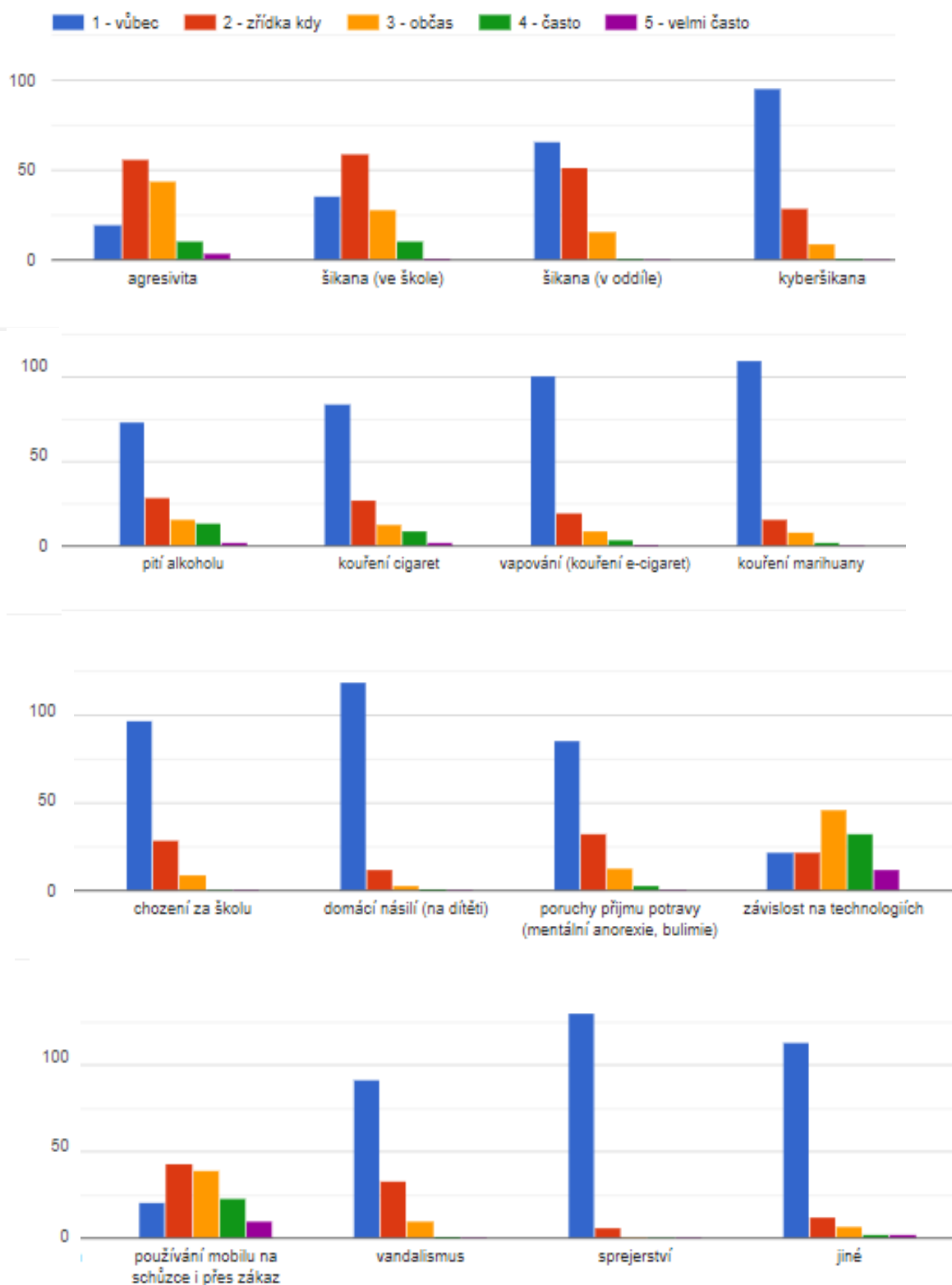
Graf č. 6 Rozdělení respondentů dle oddílu

Otázka č. 9 Na škále 1-5 jak moc se setkáváš s níže uvedenými jevy (poruchy chování a emocí) u dětí ve tvém oddíle: (1 – vůbec, 2 – zřídka kdy, 3 – občas, 4 – často, 5 – velmi často)

Pro lepší přehlednost odpovědí na tuto otázku je vytvořena tabulka s počtem jednotlivých odpovědí dle respondentů.

	1	2	3	4	5
agresivita	20	57	44	11	4
šikana (ve škole)	36	59	29	11	0
šikana (v oddílu)	66	53	16	0	0
kyberšikana	97	29	9	0	0
pití alkoholu	75	29	16	14	2
kouření cigaret	85	27	13	9	2
vapování (kouření e-cigaret)	102	20	9	4	0
kouření marihuany	111	16	8	2	0
chození za školu	98	29	9	0	0
domácí násilí (na dětech)	120	12	3	0	0
poruchy příjmu potravy	87	33	13	3	0
závislost na technologiích	22	22	47	33	12
používání mobilu	21	43	39	23	10
vandalismus	92	33	10	0	0
sprejerství	130	5	0	0	0
jiné	113	12	7	2	2

Tabulka č.1 Četnost jevů

Graf č. 7 Četnost jevů

Z grafů č. 7 je patrné, že nejčastější situace, se kterými se skautský vedoucí setkává, jsou řešení agresivity dítěte, šikany ve škole, závislost na technologiích a používání mobilních telefonů o schůzce. Překvapující je nízký počet četnosti vapování, které je v dnešní době u dětí populární. I u kouření cigaret a užívání alkoholu by se dalo předpokládat, že četnost případů bude vyšší, zvláště když se jedná o skupinu dětí, které se navzájem povzbuzují. Podobně můžeme smýšlet i o kyberšikaně, která je v dětské populaci v dnešní době častá.

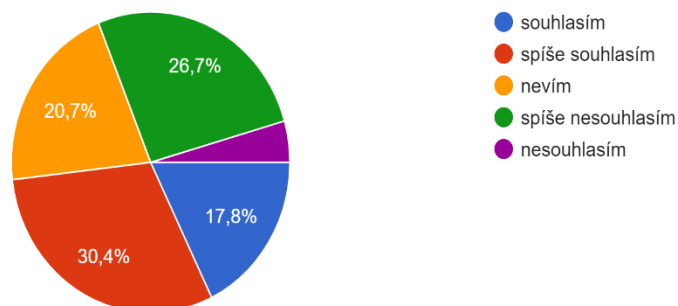
Vyvstává zde otázka, zda jsou skautské děti tak informované o rizicích, nebo zda vůdci neví o chování členů jejich oddílu i mimo skauting. Níže zjišťujeme, zda se vůdci snaží s dětmi mluvit o jejich chování.

Otázka č. 10 Pokud jsi výše uvedl v kolonce „jiné“ čísla 2 – 5. Napiš prosím, o jaké poruchy chování a emocí se u vás jedná.

Otázka č. 10 byla otázkou otevřenou. Odpovědi, které byly získány jsou: uzavřenost, úzkostné stavy, hádavost, vzdorovité chování, hyperaktivita, vysoká inteligence a s ní spojen nedostatek sociálního citění, sebepoškozování, sociální fobie, poruchy pozornosti, plačtivost, přecitlivělost, xenofobie (strach z nových věcí). A další specifické problémy, které spadají do jiné oblasti speciální pedagogiky převážně do psychopedie.

Otázka č. 11 Mám pocit, že výše zmíněné problémy dětí se vyskytují častěji než dříve.

Odpovědi na otázku č. 11 jsou různorodé. S názorem v otázce souhlasí 24 respondentů, spíše souhlasí 41 respondentů, neví 28 respondentů, spíše nesouhlasí 36 respondentů a s tvrzením nesouhlasí 6 respondentů. Z grafu tedy vyplývá, že názory jsou rozdílné, při bližším zkoumání odpovědí nelze říct, že by vedoucí spojoval např. věk, pohlaví nebo dobu vedení družiny. Jedinou spojovací složkou je oddíl, kdy často vedoucí chlapeckého oddílu uvádějí stupňující agresivitu a vapování.

Graf č. 8 Častější výskyt jevů

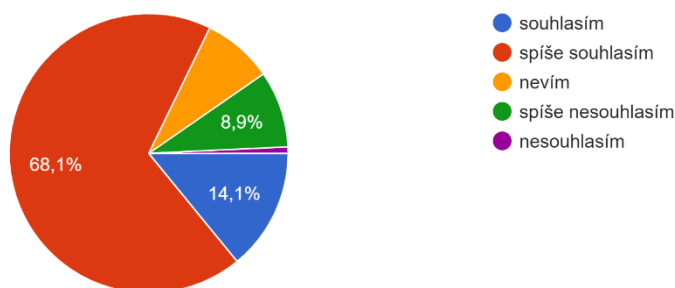
Se stupňujícím chováním souhlasí a spíše souhlasí 17 respondentů z dívčího oddílu, 27 z chlapeckého oddílu a 21 vůdců z koedukovaného oddílu. Odpověď nevím uvádí 12 vůdců z dívčího oddílu, 9 chlapeckého oddílu, 7 koedukovaného oddílu. Spíše nesouhlasí a nesouhlasí 21 respondentů z dívčího oddílu, 9 vůdců chlapeckého oddílu a 12 z koedukovaného oddílu. Pro lepší přehlednost můžeme vidět přehled v tabulce.

	dívčí oddíl	chlapecký oddíl	koedukovaný oddíl
souhlasím	6	14	4
spíše souhlasím	11	13	17
nevím	12	9	7
spíše nesouhlasím	18	8	10
nesouhlasím	3	1	2

Tabulka č.2 Častější výskyt jevů

Otázka č. 12 Vím, jak s dětmi, které se chovají neobvykle, jejich situaci řešit.

92 respondentů spíše souhlasí s tím, že ví, jak řešit neobvyklé situace dětí, které mají v oddíle. Úplně s tímto tvrzením souhlasí 19 respondentů. Pouze 1 respondent (vede 2 roky) nesouhlasí s tvrzením a tím pádem přiznává, že neví, jak takovou situaci řešit a 12 respondentů spíše nesouhlasí s tvrzením. 11 respondentů neví, jak odpovědět na otázku.

Graf č.9 Vůdce ví, jak řešit neobvyklou situaci

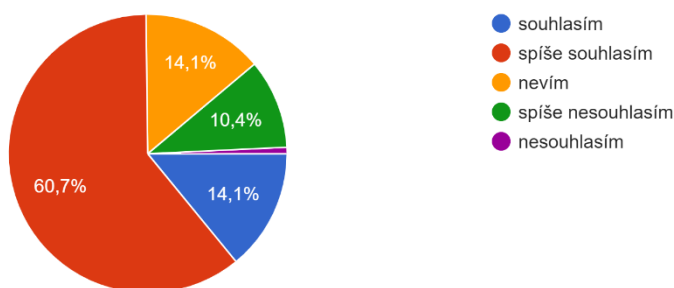
Odpovědi respondentů v tabulce podle délky doby vedení družiny či oddílu. Můžeme vidět větší pochybnosti o schopnosti řešení neobvyklých situací u vůdců, kteří mají kratší zkušenosti s vedením. Vůdci byli rozděleni do těchto dvou kategorií práce proto, aby jejich poměr by podobný.

	vede 2-6 let	vede 7 a více let
souhlasím	7	12
spíše souhlasím	38	54
nevím	9	2
spíše nesouhlasím	8	4
nesouhlasím	1	0

Tabulka č. 3 Vůdce ví, jak řešit neobvyklou situaci rozdělení dle doby vedení

Otázka č. 13 Pokud bych věděl/a o dítěti, které má výše zmíněný problém, dokázal/a bych si poradit.

Odpovědi v otázce č. 13 jsou velmi podobné odpovědním v předchozí otázce. Plně souhlasí s tvrzením 19 respondentů. Spíše souhlasí 82 respondentů, to si lze vyložit tak, že vůdce ví, jak situaci dítěte řešit, pokusil by se ji vyřešit, ale není si úplně jistý kroky, které by měl udělat. Jak odpovědět na otázku neví 19 respondentů. 1 vůdce nesouhlasí a 14 vůdců spíše nesouhlasí s tvrzením o tom, zda by si dokázali poradit. Po podrobnějším zhlédnutí jednotlivých odpovědí negativně odpovídají vůdci, kteří mají malou zkušenost s vedením (2 – 3 roky). A naopak s 30letou zkušeností v oddíle by si nyní vůdce nedokázal představit řešit takovou situaci sám, protože již působí jen ve středisku (kde s dětmi nepřichází již tolik do styku a řeší spíše technické a materiální věci pro oddíly).

Graf č. 10 Vůdce si dokáže poradit

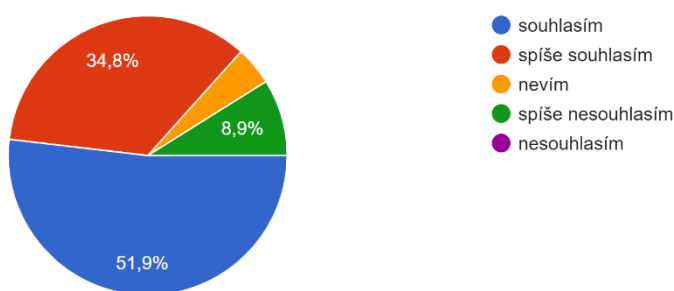
V tabulce č. 4 můžeme vidět rozdělení respondentů dle délky doby vedení oddílu či družiny. S kázeňským problémem by si poradilo v součtu souhlasných a spíše souhlasných odpovědí 63 vůdců, kteří vedou či vedli oddíl více než 7 let.

	vede 2-6 let	vede 7 a více let
souhlasím	7	12
spíše souhlasím	31	51
nevím	15	4
spíše nesouhlasím	9	5
nesouhlasím	1	0

Tabulka č.4 Vůdce si dokáže poradit rozdělené dle doby vedení

Otázka č. 14 Na družinové schůzce vždy upravím program, když přijde nové dítě tak, aby se necítilo být mimo kolektiv.

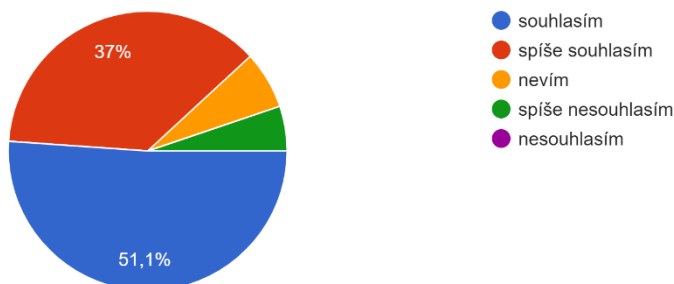
Jak je z grafu č. 11 zřejmé 70 vůdců upraví program na schůzce, tak aby si nově příchozí dítě nepřipadalo vystrčené z kolektivu. 47 respondentů s takovým tvrzením spíše souhlasí. 6 respondentů neví, zda takovou iniciativu projeví a 12 vůdců takovou změnu spíše neudělá. Pozitivní je, že ani jeden z vůdců, kteří odpověděli na dotazník, s takovým tvrzením nesouhlasí.

Graf č. 11 Úprava programu, nové dítě

Otázka č. 15 Na družinové schůzce vždy upravím program, když vidím problém, který by mohl narůstat. (např. posmívání se jinému členu, používání vulgarismů)

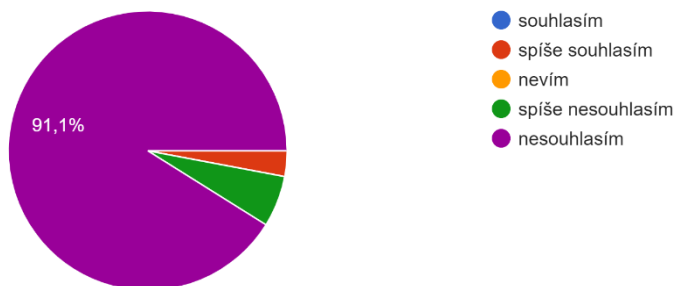
Otázka č. 15 si je velmi podobná s otázkou č.14 tudíž i odpovědi jsou podobné. Souhlasí 69 respondentů, spíše souhlasí 50, neví 9, spíše nesouhlasí 7 a nesouhlasí 0 respondentů.

Graf č. 12 Úprava programu, nárůst rizikového chování

Otázka č. 16 Stává se mi, že dítě přijde na schůzku opilé.

Odpovědi na otázku o dětském popíjení je v poměru 123 respondentů, kteří nesouhlasí s tvrzením, 8 spíše nesouhlasí a 4 respondenti zaškrtnuli odpověď spíše souhlasím. Odpovědi lze tedy hodnotit kladně, užívání alkoholu dnešních dětí není natolik časté nebo spíše, děti nechodí pod vlivem alkoholu na skautské schůzky.

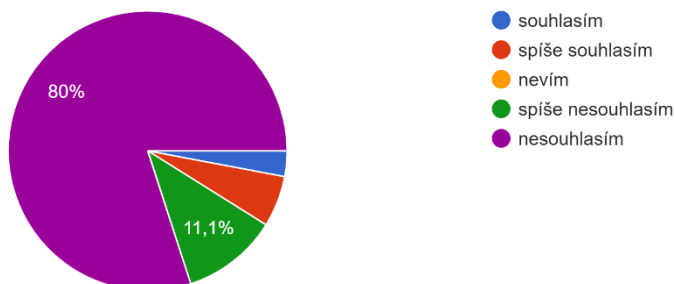
Graf č. 13 Opilé dítě na schůzce

Otázka č. 17 Stává se mi, že dítě přijde na schůzku a je cítit cigaretovým kouřem.

Obdobně respondenti odpovídali i na tvrzení o cigaretovém kouři. 108 vůdcům se nestává, aby dítě chodilo a bylo cítit kouřem, 15 respondentů s tvrzením spíše nesouhlasí. 9 odpovědělo, že s tvrzením spíše souhlasí a 4 vůdci se dítětem, ze kterého by byl cítit kouř, setkává. I toto tvrzení můžeme hodnotit jako úspěšné, děti, které jsou vychovávány ve skautských oddílech, nechodí na schůzky bezprostředně potom, co by si zakouřily

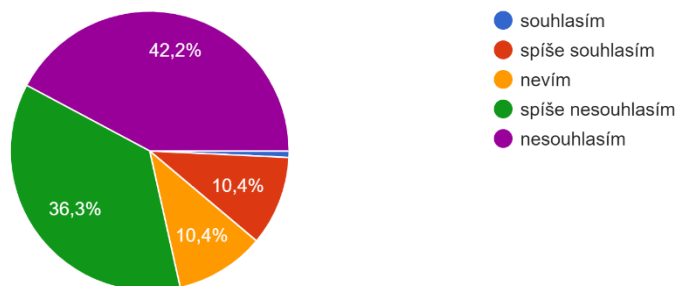
cigaretu. Samozřejmě některé souhlasné odpovědi mohou být ovlivněny tím, že dítě může pocházet z kuřácké rodiny, samo kouřit nemusí, ale dítě by doma mohlo načichnout. A naopak, nesouhlasné odpovědi mohou být důkazem vychytralosti některých dětí, které se po kouření mohou navonět a vzít si žvýkačku apod.

Graf č. 14 Dítě načichlé kouřem na schůzce

Otázka č. 18 Stává se mi, že konkrétní dítě na schůzku přijde smutné nebo uplakané, což se předtím nestávalo.

S uplakaností, smutnými dětmi je to oproti alkoholu či cigaretám u dětí ve skautingu horší. S tvrzením, že na schůzku dítě chodí uplakané, souhlasí 1 respondent, spíše souhlasí 14 respondentů, neví 14, spíše nesouhlasí 49 a nesouhlasí 57 respondentů.

Graf č. 15 Smutné či uplakané dítě na schůzce

Otázka č. 19 Jak se díváš na alkohol a kouření cigaret na letním táboře? Je to u vás povoleno úplně, povoleno s výjimkou nebo úplně zakázáno. Jak to máš ty sám/sama?

Otázka č. 19 byla otevřená a respondenti byli velmi sdílní, proto jsou vybrány nečastější a nejzajímavější odpovědi.

- **alkohol**

Úplný zákaz alkoholu na táboře uvedlo 58 respondentů, povoleno s výjimkou uvedlo 62 respondentů a zcela povolený alkohol na táboře uvedlo 15 respondentů. V případech, kdy je jakýmkoliv způsobem povolený alkohol na táboře, je alkohol povolen jen u osob 18⁺.

- **kouření**

Úplný zákaz kouření cigaret na táboře uvedlo 72 respondentů (do toho jsou započítány i odpovědi, kde na táboře není ani jeden kuřák), povoleno s výjimkou uvedlo 42 respondentů a 21 respondentů nijak neomezují kouření na táboře. V případech, kdy je jakýmkoliv způsobem povolené kouření cigaret na táboře, je kouření povoleno osobám 18⁺. S jednou výjimkou, kdy respondentka uvádí: „Dovoleno není, ale víme, že některé větší děti 16 a více, chodí kouřit tajně mimo tábor, aby je ti mladší neviděli. Já nekouřím.“

- **vybrané odpovědi**

„Alkohol je na táboře povolen u dospělých v době, kdy už nemají plánovány žádné aktivity s dětmi (po večerce, když jsou děti mimo tábor); zároveň platí, že se nikdo nesmí opít a vždy musí být někdo, kdo nepije vůbec. Kouření je povoleno u dospělých, ovšem nesmí se zrovna vyskytovat poblíž dítě. Já osobně nekouřím vůbec a piji jen výjimečně.“

„U nás je povoleno pít alkohol pouze večer v tee-pee tak, aby to děti neviděly. Samozřejmě v omezené míře. Většinou ale zůstane někdo z vedoucích, kdo vůbec nepil. Pro případ, že by se něco stalo a muselo by se někam jet. U nás na táboře nikdo nekouří, takže tento problém vůbec neřešíme.“

„Cigarety se tolerují, ale vedoucí chodí hodně daleko od dětí, ty o tom neví, alkohol je zakázaný, ale z mého pohledu bych ho v menších dávkách třeba na konci tábora mimo děti povolila.“

„Alkohol na táboře neschvaluji, ale ani do toho ostatním vedoucím nemluvím. Kouření taktéž neschvaluji, naštěstí nikdo z vedoucích nekouří.“

„Jsem kuřák (jediný), kouřím tak, aby o tom děti nevěděly. Alkohol na skautských akcích nemáme vůbec.“

„Děti nesmí, vedoucí mohou po večerce pít alkohol pouze střídavě. Kouřit mohou mimo tábor. Já osobně často piji po večerech pivo, ale dokázal bych se ho po dobu tábora vzdát a to by měli dokázat i ostatní vedoucí.“

Naopak můžeme vidět odpovědi, které neschvalují pití alkoholu na táboře: *„U nás vedení, bohužel, alkohol konzumuje. Nikdy jsem nezažila to, že by se domlouvali, kdo pít nebude, aby mohl jet s autem, kdyby byl problém. Já na táboře alkohol nekonzumuji, protože si myslím, že to není zodpovědné a jsem ráda, že naše mladší vedení není moc na pařby, takže se to pomalu vytrácí (starší vedení si dává už jen pivo nebo víno). A já mám v plánu, až budu vést tábory úplně sama, tak alkohol úplně zakázat.“*

„Z vedoucích nikdo nekouří, pokud přijedou na návštěvu nějakí bývalí členové, návštěvy, tak je žádáme o kouření mimo tábor. Co se týče alkoholu, tak vedoucí mají dovolenou si večer v tee-pee dát pivo/víno ale rozumné míře (většinou jeden lahvič než skončí porada). Tvrdý alkohol nepijeme - zakázaný ho výslovně nemáme, ale nikdo nemá tu potřebu (až na výjimku, trošku rumu v čaji, když si chce někdo dát teplý nápoj) já s tím systémem souhlasím, nám funguje.“

„Razíme pravidlo, že co chceme, aby děti dodržovaly, musíme nejdříve dodržovat my. Alkohol tedy ani mezi vedoucími není povolen, výjimkou je poslední večer, porada tábora, nebo např. narozeniny některého vedoucího na táboře. I v těchto situacích ale vždy pouze lehký alkohol a všichni v malé míře.“ Zde souhlasím s názorem, že pokud chci, aby děti dodržovaly pravidla, musím je dodržovat já sama.

„Alkohol máme na táboře, a i jiných akcích zakázaný i mezi vedením, přes to u nás nejede vlak; jediné, kdy alkohol v menší míře dovolujeme, je například bouračka tábora, kdy už tam není nikdo nezletilý. Co se kouření týče, povolujeme ho dospělým, kteří to ale musí velmi dobře skrýt (odejít daleko, aby ho fakt nikdo neviděl), pokud je to z dospělého cítit, nebráníme se dětem odpovědět, že ano, ten člověk opravdu kouřil - svět není obrázek, kde by lidé neužívali návykové látky, zastáváme názor (a je to i můj názor), že cigarety jsou asi nejvhodnější příklad toho, co děti z člověka smí cítit a na čem máme příležitost jim ukázat, že to lidi prostě dělají, ale samy by měly vědět, proč je to škodlivé a dělat by to neměly. Co se týče kouření nezletilých, povolujeme to se stejnými pravidly, odejít daleko jako u dospělých pouze v případě, že už vykazuje abstinenci příznaky - tak například

jednu a potom se ale musí snažit, aby to z něj opravdu nebylo cítit (žvejka), přeci jen nejsme odvykací centrum, ale snažíme se to s dítětem poté nějak šetrně řešit (typu proč to dělá, jestli je vše v pohodě,...)“ Zajímavý pohled na kouření dětí, i když sama to tak trochu chápu, Junák není odvykací centrum pro nezletilé kuřáky a pokud dítě (asi spíše myšleno Rover 15⁺) nedává cigarety ostatním.

„To je přespříliš těžká otázka. My jakožto vedoucí se snažíme klást si takové hranice, abychom byli stále schopni vykonávat skautskou činnost vstávat na rozcvičky, nezničit majetek, nezkazit si reputaci, neupadnout do těžké závislosti, nejít špatným příkladem ap. Jinak se ale snažíme alkohol potlačovat co nejméně. Je to z prostého důvodu: sedmnáctiletí vedoucí, kteří k nám přicházejí, musí shledat náš kolektiv dostatečně atraktivním pro to, aby v něm působili. A my je neskutečně potřebujeme. Tito mladiství mají často mnoho zájmů, málo času a hledají partu, ve které by vybouřili své mládí nedokáží ještě plně vnímat smysluplnost a zodpovědnost skautské výchovy. Kdybychom byli abstinenti, nepřišli by nám noví vedoucí (což se např. u jiných našich oddílů děje a jsou v těžké krizi). Alkohol tedy pomáhá držet náš tým pohromadě (a samozřejmě mnoho jiných teambuildingových aktivit)“

„Já osobně s tím nesouhlasím. Radost za úspěšný den si udělám klidně čokoládou. Jde o návykové látky a ty na dětské akci nemají co dělat. A to ani po večerce. U nás tolerujeme jedno pivko po večerce, přece jen jsme rádi, když chlapi dospěláci jsou spokojeni :)“

Po přečtení všech odpovědí se dá říct, že jen malý počet vůdců kouří a pokud, tak kouří mimo tábor. Velké procento dospělých skautů je k této závislosti velmi striktní, což je potěšující. S alkoholem je to trochu jinak. Respondenti často uvádějí, že si večer dávají víno a pivo tzv. „lehčí alkohol“ a „tvrdý alkohol“ na táborech neschvalují.

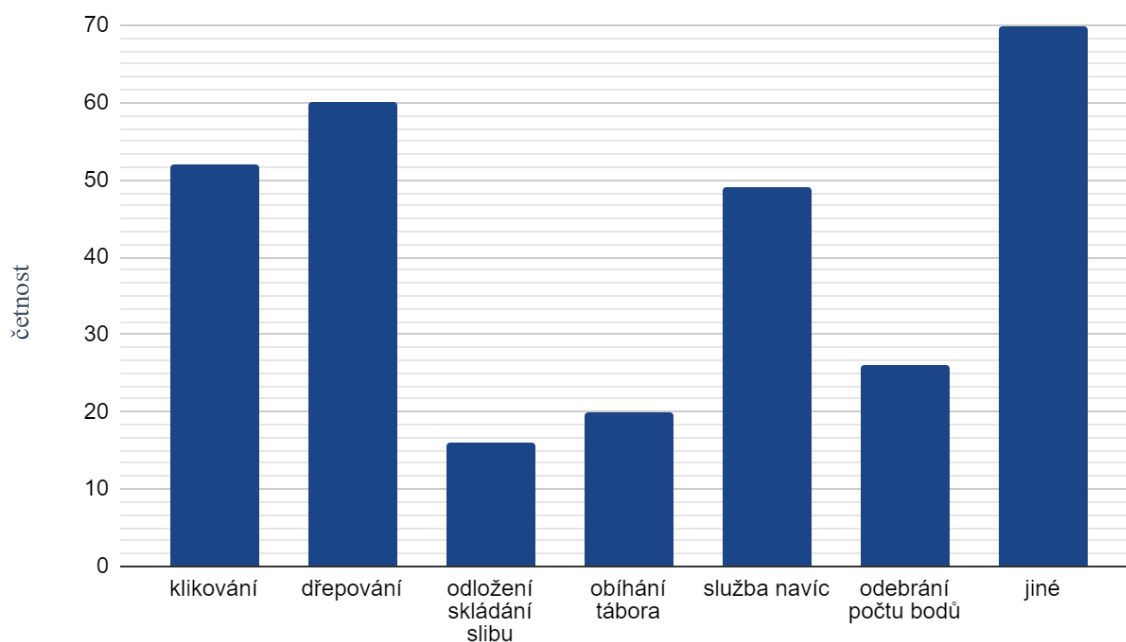
Já sama nesouhlasím s tím, aby se na jakékoliv skautské akci podával a pil alkohol. A názor, že alkohol po poradě utužuje kolektiv, je podle mého názoru alibismus. V oddílech, ve kterých působím, se alkohol nekonzumuje a všichni to i přes lehký odpor přijali, stačí jen vytrvat.

Otázka č. 20 Jaké užíváš tresty při porušení pravidel, jak na táboře, tak o schůzce?

Četnost trestů, které vedoucí mladších členů používají je: klikování 52, dřepování 60, odložení skládání slibu 16, obíhání tábora 20, služba navíc 49, odebrání počtu bodů 26, jiné 70.

Přičemž do kolonky „jiné“ respondenti nejčastěji uváděli, že děti netrestají, spíše si s nimi o prohřešku promluví, vysvětlí si jej a trest si dítě určí samo. Jedna respondentka uvádí, že již 4 roky v oddíle netrestají. Domluva s dětmi je podle respondentky zdlouhavější, ale pozoruje, že děti tolik pravidla neporušují, jak tomu bývalo předtím. Další trest, který vůdci používají, je zákaz hraní další hry nebo hry, které dítě rádo hraje. Dva respondenti nezávisle na sobě uvádí „kolo trestu“ či „ruleta“, na které jsou vypsány tresty jako zpívání, práce v táboře, polití ešusem studené vody apod. Jeden respondent uvádí, že jednou v životě použil trest „poprava“, kdy polil dítě ešusem studené vody. Dříve v koedukovaném oddíle respondentky používaly trest: vyplachování úst slanou vodou po vyslovení vulgarismu, nyní kdy se vůdkyní oddílu stala ona, se to nedělá.

Další tresty: dělání dřeva, úklid náměstíčka (místo okolo stožáru ohraničené stany), omluva ostatním, při častém porušování a domluvě, která nepomáhá se s hříšníkem rozloučíme, při samovolném opuštění tábora či alkohol je dítě vyloučeno, pomoc v kuchyni, pokud dítě něco zničí, musí to nahradit – přirozený trest, „černé světlušky“ – pokud dívka dostane 3 a více světlušek, má zakázanou výpravu, větší akci a nakonec i tábor.

Graf č. 16 Používané tresty

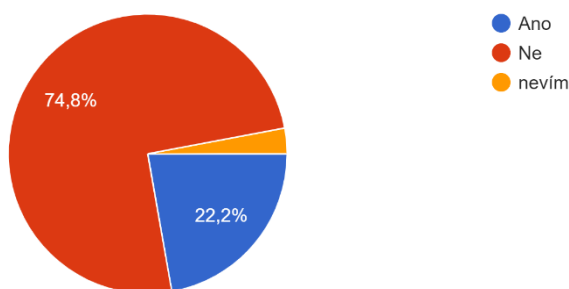
tresty

A na závěr této otázky odpověď

„Výše zmíněné tresty nemají výchovný efekt. Nechci, aby z těch, kteří porušili pravidla, byli namakaní borci díky tomu, že jim dám kliky. Chci, aby se jejich chování změnilo a ideálně se vícekrát neopakovalo. Položím si 3 zásadní otázky: 1. Proč se tak dítě chovalo., 2. Co chci dítě v tu chvíli naučit, 3. Jak to mohu nejlépe udělat. Nejvhodnějším prostředkem, co poté používám, je rozhovor s dotyčným. Z něho často vyplynou motivy jeho činu a pobavíme se o tom, jak se může v budoucnu zachovat jinak.“

Otázka č. 21 Použil/a jsem tělesný trest na skautské akci. (např. pohlavek za stanem na táboře, záhlavec apod.)

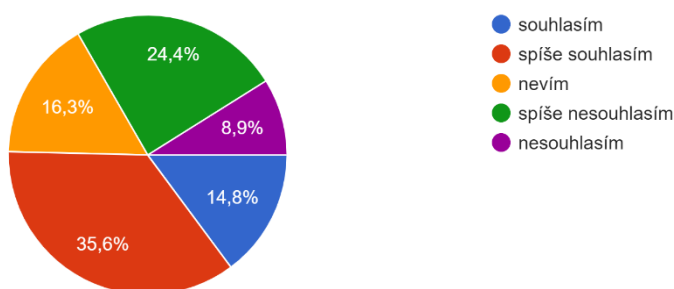
Ze 135 respondentů na otázku ohledně tělesného trestu kvitovalo tuto otázku 30 vůdců, 101 vůdců nikdy nepoužilo tělesný trest a zbylí 4 uvedli, že neví.

Graf č. 17 Použití tělesného trestu

Otázka č. 22 Domnívám se, že díky složení vůdcovské zkoušky, má absolvent lepší přehled ve způsobech řešení problémů dětí, které mají nějakou poruchu chování a emocí.

Názor na vůdcovské vzdělání ohledně poruch chování a emocí, a to zda absolvent je schopný řešit nějaké rizikové chování dítěte, je různý. Souhlasí 20 respondentů, 48 spíše souhlasí, neví 22, spíše nesouhlasí 33 a nesouhlasí 12 respondentů. Můžeme tedy vidět jisté pochyby vůdců, kteří zpětně hodnotí způsob vůdcovského vzdělávání v oblasti dětí s poruchami chování a emocí.

Graf č. 18 VZ řešení poruch chování a emocí

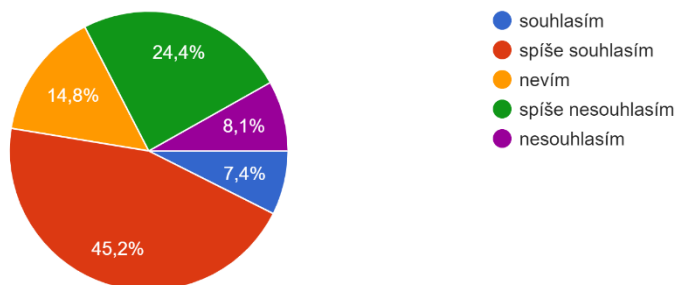
V tabulce č. 5 vidíme přehled souhlasných a nesouhlasných odpovědí v otázce, zda si respondent myslí, že díky vůdcovské zkoušce je vůdce připraven na řešení problémů dětí s poruchou chování a emocí. Názory jsou rozdílné a nevidíme žádný jasně daný směr nebo jasně danou odpověď jedné či druhé skupiny. I jak je z grafu patrné, vůdci s tímto tvrzením souhlasí a spíše souhlasí.

	vede 2-6 let	vede 7 a více let
souhlasím	2	18
spíše souhlasím	25	23
nevím	20	2
spíše nesouhlasím	14	19
nesouhlasím	8	4

Tabulka č.5VZ řešení poruch chování a emocí rozdělení dle doby vedení

Otázka č. 23 Myslím si, že díky vůdcovské zkoušce ví absolvent, jak postupovat, když má dítě nějaký kázeňský problém.

Obdobné počty odpovědí jako u otázky č. 22 jsou u otázky č.23. S tímto tvrzením souhlasí 10 respondentů, spíše souhlasí 62, odpověď nevím zvolilo 20 respondentů, spíše nesouhlasím s tímto tvrzením označilo 33 a nesouhlasím uvedlo 11 vůdců.

Graf č. 19 VZ řešení kázeňského problému

Z tabulky č. 6 můžeme vyčíst, že s tvrzením z ot. č 23 spíše souhlasí 25 respondentů, kteří vedou méně než 6 let a 31 respondentů, kteří vedou více než 7 let.

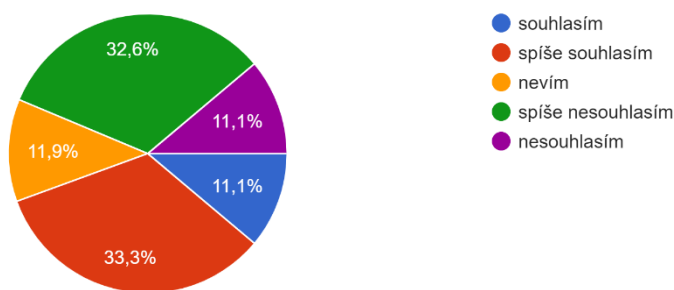
	vede 2-6 let	vede 7 a více let
Souhlasím	1	9
spíše souhlasím	25	31
Nevím	16	4
spíše nesouhlasím	15	18
nesouhlasím	6	5

Tabulka č.6 VZ řešení kázeňského problému rozdělení dle doby vedení

Otázka č. 24 Myslím si, že díky vůdcovské zkoušce ví absolvent, jak postupovat, když má dítě nějaký emoční problém.

Ohledně řešení emočních problémů dětí 15 respondentů souhlasí s tím, že díky vůdcovské zkoušce si umí poradit. S tímto tvrzením spíše souhlasí 45 respondentů, neví 16, spíše nesouhlasí 44 respondentů a nesouhlasí 15 respondentů. V grafu tedy můžeme vidět takřka 50% souhlas a 50% nesouhlas s tímto tvrzením (sečtením nesouhlasných odpovědí v porovnání se sečtením souhlasných odpovědí). Po větším zkoumání jednotlivých odpovědí není zřejmý spojující bod souhlasných nebo nesouhlasných hlasů. Proto se můžeme domnívat, že respondenti odpovídali ze svých zkušeností z vůdcovských kurzů a ze svých zkušeností v rámci práce v oddíle.

Graf č. 20 VZ řešení emočního problému

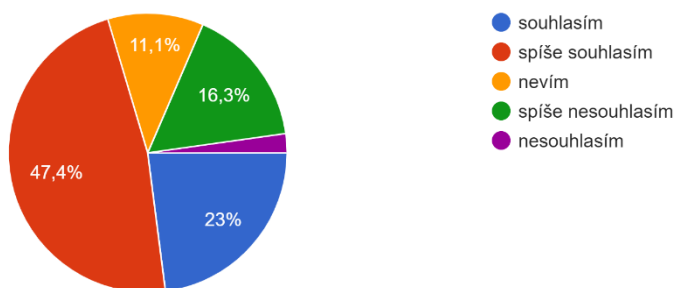
To, jak by si dokázali poradit noví vůdci s emočním problémem dítěte díky VZ, ukazuje tabulka č. 7, oproti kázeňským problémům vidíme více nesouhlasných hlasů s tímto tvrzením. 26 vůdců (vedou 7 a více let) si myslí, že vůdcovské kurzy potažmo samotná vůdcovská zkouška spíše není schopna připravit vůdce na takovýto problém. To samé si myslí 18 vůdců a zcela s tímto tvrzením nesouhlasí 11 vůdců. U respondentů, kteří vedou 2-6 let, můžeme předpokládat, že prošli vůdcovským vzděláváním v rozmezí posledních 5 let.

	vede 2-6 let	vede 7 a více let
souhlasím	6	9
spíše souhlasím	17	28
nevím	11	5
spíše nesouhlasím	18	26
nesouhlasím	11	4

Tabulka č.7 VZ řešení emočního problému dle doby vedení

Otázka č. 25 Cítím se být připraven/a řešit situaci jako je kouření cigaret na táboře (u dětí), popíjení, anorexie apod.

Předchozí tři otázky byly odosobněné. Následující otázky jsou cílené na samotného vůdce. Zjišťují, zda on sám se cítí být připraven na řešení rizikového chování apod. Z odpovědí vyplývá, že 31 respondentů souhlasí a 64 respondentů spíše souhlasí s tím, že se cítí být připraveni řešit neobvyklou situaci mladšího člena oddílu. 15 respondentů odpovědělo nevím, 22 spíše nesouhlasí a 3 nesouhlasí s tímto tvrzením. Lze tedy říci, že ze 135 respondentů se více než 25 respondentů necítí být připraveno na řešení obvyklých situací, které dítě prožívá.

Graf č. 21 Vůdce se cítí být připraven řešit situaci

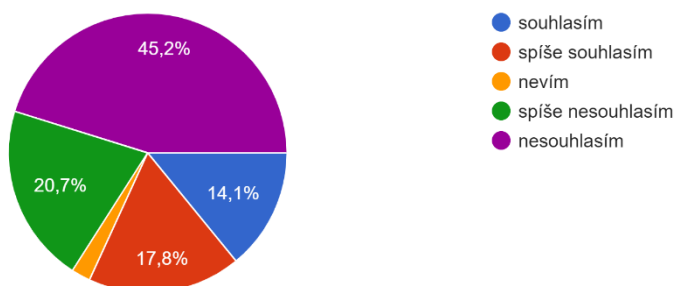
V tabulce č. 8 je vidět zastoupení jednotlivých odpovědí respondentů, kteří jsou rozdělení podle délky doby vedení oddílu či družiny. Můžeme vidět, že starší vůdci si jsou v tomto tématu jistější, nejspíše to bude jejich zkušenostmi, které za své vedení posbírali. Vůdci, kteří vedou kratší dobu, se tolik neshodují. V součtu jich 20 nesouhlasí a spíše nesouhlasí s tímto tvrzením, což je velké číslo, když si uvědomíme, že v kategorii 2 – 6 let je 63 respondentů.

	vede 2-6 let	vede 7 a více let
souhlasím	6	25
spíše souhlasím	31	33
nevím	6	9
spíše nesouhlasím	17	5
nesouhlasím	3	0

Tabulka č.8 Vůdce se cítí být připraven řešit situaci dle doby vedení

Otázka č. 26 Když jsem na táboře, napiji se alkoholu. (např. večer při poradě, po hutném obědě si dám pivo apod.)

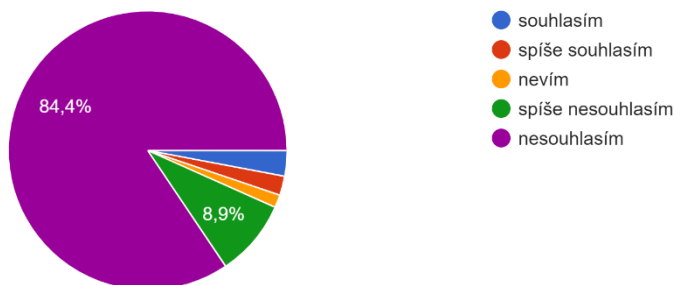
Alkohol k české populaci, bohužel, neodmyslitelně patří, proto do dotazníku byla zařazena i tato otázka. Jak víme, nejvíc se děti učí nápodobou a pokud chceme, aby se chovaly slušně, je třeba jít jim příkladem. Na otázku pití alkoholu na táboře odpovědělo 19 respondentů souhlasně a spíše souhlasilo 24. Můžeme říci, že ti, co spíše souhlasili, se napijí na táboře, ale není to pravidelné, stejně tak jako odpovědi spíše nesouhlasím (28), kteří se napijí jen občas a spíše symbolicky (popsáno výše u ot. č. 19). S tvrzením nesouhlasí 61 respondentů, což je pozitivní, a je vidět snaha vůdců omezit pití na skautských akcích minimálně tam, kde jsou děti. Odpověď nevím zvolili 3 respondenti.

Graf č. 22 Pití alkoholu na táboře

Otázka č. 27 Když jsem na táboře, napiji se alkoholu před dětmi.

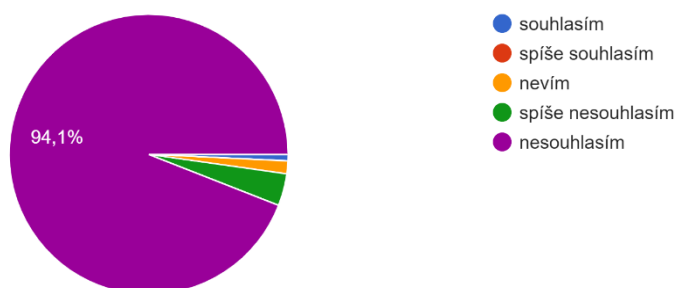
Pokud se tedy vedoucí na táboře již napije, je přirozená otázka, zda se napijí alkoholu před dětmi. S tvrzením, zda pijí alkohol před dětmi, 114 vůdců nesouhlasí, 12 spíše nesouhlasí, 2 neví, 3 spíše souhlasí a 4 souhlasí. To ale neznamená, že to děti nevidí, jak víme, děti jsou velmi pozorné, proto je na takové situace třeba dávat pozor a nejlépe si pití alkoholu na táboře odpustit úplně.

Graf č. 23 Pití alkoholu na táboře před dětmi

Otázka č. 28 Když jsem na táboře, kouřím cigaretu (e-cigaretu) před dětmi.

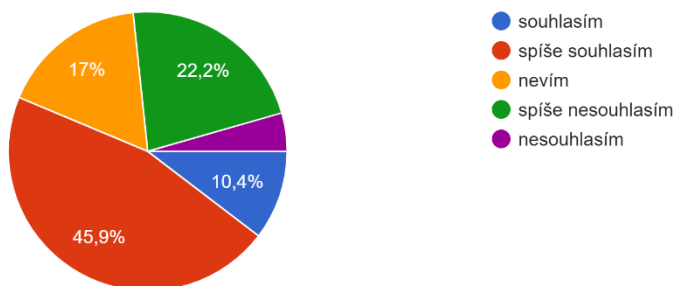
Z grafu je zřetelné, že 127 respondentů nekouří před dětmi cigarety, velké procento z těchto lidí nekouří vůbec. Spíše nesouhlasí 5 respondentů, neví 2 respondenti a 1 respondent souhlasil s tvrzením „kouřím cigaretu před dětmi“. Velké procento respondentů (viz výše ot. č. 19) odsuzuje kouření jako takové. Stále se ale jedná o kuřákovu závislost. Proto se domnívám, že někteří respondenti zalhali v této odpovědi, z vlastních zkušeností i ze zkušeností ostatních vůdců vím, že kouření na táboře je velmi diskutované téma. Kuřáci se snaží kouřit mimo dosah dětí, ale jak víme, děti „mají oči všude“.

Graf č. 24 Kouření cigaret na táboře před dětmi

Otázka č. 29 Mám dostatek informací o tom, jak pracovat s dítětem, které se chová problémově (např. je agresivní).

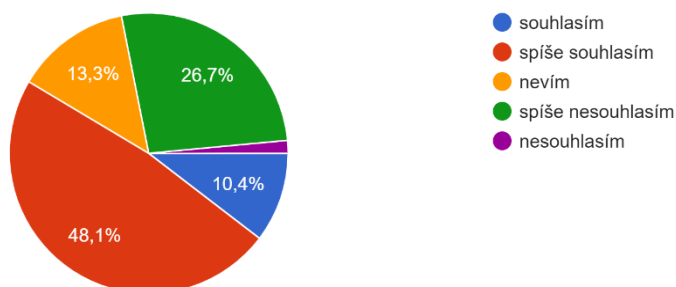
Dostatek informací je nezbytný pro správné řešení jakékoliv situace. Hlavně situace, která se týká tak křehké bytosti, jako je dítě. S tvrzením o dostatku informací souhlasí 14 vůdců a 64 spíše souhlasí. Což je příjemné zjištění, které ale může být ovlivněno menším procentem všech poruch chování a emocí, které vůdci uváděli. Odpověď neví zvolilo 17 respondentů. Téměř nedostatek informací (tedy spíše nesouhlasí) 30 respondentů a s tvrzením zcela nesouhlasí 6 respondentů, někteří z nich níže (dobrovolné otázky) uvádějí, že si v určitých situacích např. vztek dítěte, neví rady a řeší situaci až zpětně nebo nechají řešení na někom jiném.

Graf č. 25 Dostatek informací o problémovém chování

Otázka č. 30 Vidím problém v začleňování dětí s poruchou chování a emocí do družiny.

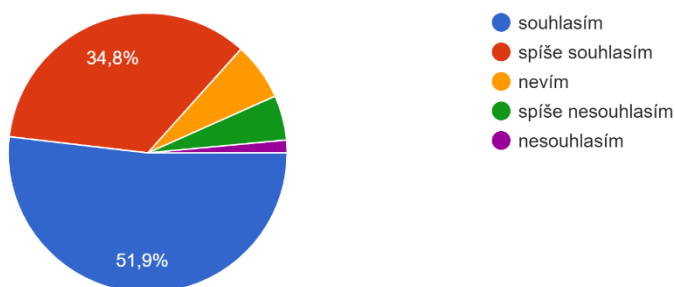
Ač se vedoucí snaží začlenit do kolektivu všechny děti, není to jednoduché, jak se zdá. Proto otázka č. 30 nesla myšlenku, zda vedoucí vidí problém integrace dětí s jakoukoliv poruchou chování a emocí. Výsledky jsou překvapivé v porovnání s tím, že respondenti výše uvádějí, že jsou připraveni řešit situace, kde se dítě chová rizikově (např. ot. č. 25). S problémem začleňování souhlasí 14 respondentů a spíše souhlasí 64, což je více než 50% respondentů. Z grafu č. 26 je dále patrné, že neví jak odpovědět 18 respondentů, spíše nesouhlasí 36 a nesouhlasí 2 respondenti.

Graf č. 26 Začleňování dětí s poruchou chování do družiny

Otázka č. 31 Mám se na koho obrátit, když si nevím rady s členem oddílu, který např. chodí na schůzky pod vlivem alkoholu nebo je nezvykle smutný.

Z grafu č. 27 je patrné, že přes polovinu respondentů (70) se má na koho obrátit v případě, že si nevím rady s dítětem, které se chová rizikově nebo má emoční problém. 47 respondentů spíše souhlasí, že se má na koho obrátit. Dále jsou odpovědi pouze v jednotkách, neví 9 respondentů, s tvrzením spíše nesouhlasí 7 respondentů a 2 respondenti nesouhlasí.

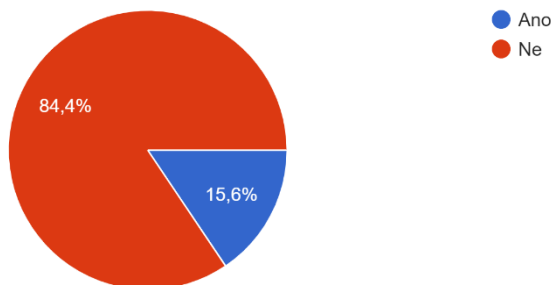
Graf č. 27 Vůdce se má na koho obrátit pro pomoc

Otázka č. 32 Na koho, na co se obrátíš, když si nevíš rady, jak pracovat s některým dítětem ve tvém oddíle?

Otázka nesoucí číslo 32 byla otázkou otevřenou a její nejčastější odpovědi byly: výchovný zpravodaj ve středisku, vůdce oddílu či střediska, starší vedoucí, bývalí vedoucí, rodinní příslušníci, psycholog, pedagog, sociální pracovník, speciální pedagog, kolegové v práci (respondenti pracovali v sociální oblasti) nebo přátelé. Desítky respondentů odpověděla, že by se obrátili na rodiče dítěte.

Otázka č. 33 Četl jsi brožurku „Z nevýhody výhoda“, kterou vydal Junák?

Z grafu č. 28 je zřejmé, že 114 nikdy nečetlo brožurku Z nevýhody výhoda, která je určena pro všechny činovníky Junáka, kteří se chtějí dozvědět něco o specifických potřebách dětí. 21 respondentů brožurku četlo, po bližším zkoumání jednotlivých odpovědí jsou to vůdci, kteří řešili nějakou pro ně neobvyklou situaci v oddílu a hledali publikace, které by jim s problémem pomohly. Všichni respondenti, kteří četli brožuru, byli lidé do 30 let věku. To může být zapříčiněno tím, že brožura je dohledatelná na internetu.

Graf č. 28 Brožurka Z nevýhody výhoda

Otázka č. 34 Znáš nějaké jiné publikace na tato témata, které vydal Junák?

Odpovědi v této otázce byly volné, pouze 13 respondentů uvádí, že hledali další zdroje z Junáka. Tito respondenti uváděli články ze skautských časopisů (4), Skautské prameny, ADHD – vím co s tím (7), Vůdčovská zkouška jinak (5), jeden respondent uváděl „růžovou metodiku“, což je právě výše zmíněná brožura „Z nevýhody výhoda“. Ostatních 122 respondentů odpovědělo negativně.

Otázka č. 35 Kde by ses dozvěděl/a něco více o dětech s poruchami chování a emocí?

Převážná část respondentů na otázku, kde by vůdci získali více informací o tématu, uvádí internet a dostupné publikace a literaturu. Dále je ve velkém zastoupení uvedena škola (pedagogická fakulta, katedra psychologie apod.) a různé druhy přednášek. Pouze 4 respondenti uvádějí obor a webové stránky Skauting pro všechny.

Otázka č. 36 Dohledal/a sis nějaké knihy, články mimo skautské, kde by ses dozvěděl/a něco více o problému, který jsi zrovna řešil/a?

Ze 135 respondentů odpovědělo 50, že si dohledali knihy a články. Jako příklady uváděli knihy zabývající se: poruchy chování, domácí násilí, pedagogické příručky, anorexie, ADHD, xenofobie.

A názvy publikací: Respektovat a být respektován, Najdi svého Mart'ana, Klidná výchova k disciplíně, Takzvané zlo, Inspirace nevychovnou, Psychopatologie od Vágnerové.

Otázka č. 37 Dohledal/a sis nějaké webové stránky, blogy, filmy, dokumenty, kde by ses dozvěděl/a něco více o problému, který jsi zrovna řešil/a?

Webovou stránku, film nebo dokument si vyhledalo 52 respondentů. Respondenti uvádějí: film Katka, rvp.cz, uzkost.cz, psychologie.cz www.addp.cz/dusevni-poruchy/adhd/, spv.skauting.cz (Skauting pro všechny), metodika a aktivity webu "lidé v pohybu" Anabel o anorexii, film The Bones, V síti, linka bezpečí, videa na YouTube, Motivace od Šlehy a Špaleka, přednášky MUDr. Františka Koukolíka; Psychologie vývoje a výchovy předškolního dítěte, a dále si hledali informace o tématech: šikana, kyberšikana a bezpečnost na internetu, zneužívání technologií.

Otázka č. 38 Dohledal/a sis nějaké instagramové profily, kde by ses dozvěděl/a něco více o problému, který jsi zrovna řešil/a?

Pouze 3 respondenti si dohledali nějaký instagramový profil, ve kterém by mohli najít nějaké řešení problému. Jednalo se o profily o anorexii, kde dívka ukazuje svůj život a boj s touto nemocí a profil založený pedagožkou, která pomáhá sledujícím s řešením např. agresivního chování dítěte, mluví o tom co je ADHD apod. Poslední respondent, který odpověděl ano, dopsal, že sleduje profily, které sledují jeho děti v oddíle. Aby si s nimi o tom dokázal popovídat, co dělá dobře nebo špatně daný influencer.

Sama sleduji oblíbené influencery u dětí, abych věděla, o co se zajímají a zároveň jim dokázala popsat širší souvislosti nebo vysvětlit dětem, co jim není jasné.

Otázka č. 39 Dohledal/a sis nějaké facebookové profily, popř. jsi v nějaké fb skupině, kde by ses dozvěděl/a něco více o problému, který jsi zrovna řešil/a?

Na tuto otázku odpovědělo ano 6 respondentů, kteří všichni shodně uvádějí SkautFórum. Ve skupině SkautFórum jsou vedoucí mladších členů a společně si vyměňují zkušenosti. Pokud si vedoucí neví rady, jiní zkušenější vedoucí mu poradí formou diskuse.

Otázka č. 40 Byl/a jsi na nějaké přednášce od Junáka zabývající se tématem výše zmíněných věcí v tomto dotazníku (v průběhu posledních 3let)?

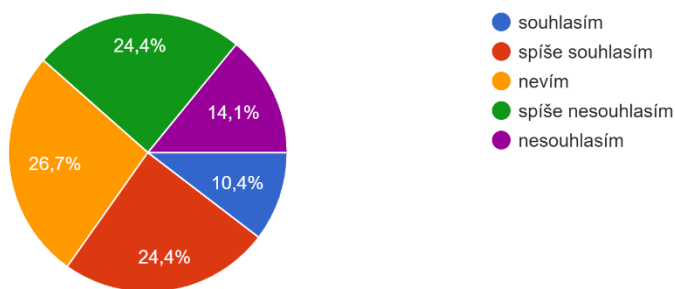
Na přednášce o poruchách chování a emocí, rizikovém chování atd. od Junáka bylo 37 respondentů, spíše se jednalo o mladší vůdce (18 – 22). Jako příklady uvedli: MiQuik, Elixír, Poradní skála, Korbo, přednášky pořádané střediskem, setkání činovníků kraje.

Otázka č. 41 Byl/a jsi na nějaké přednášce mimo Junáka zabývající se tématem výše zmíněných věcí v tomto dotazníku (v průběhu posledních 3let)?

Na přednášce o tomto tématu mimo Junáka bylo 19 respondentů, jednalo se o vůdce ve věku 25-35, kdy uvádějí, že se jedno o přednášky v rámci jejich práce. Jednalo se o pedagogy, speciální pedagogiky a psychology. Čtyři z respondentů uvádějí, že byly na přednášce v rámci mateřského centra či knihovny.

Otázka č. 42 Zaplatil/a bych sis přednášku (za vlastní peníze) např. na téma kouření u dětí ve svém volném čase.

Odpovědi respondentů se liší, přednášku by si zaplatilo 14 vůdců, spíše zaplatilo 33, neví 36 respondentů, spíše nesouhlasí 33 a 19 respondentů by si přednášku nezaplatilo.

Graf č. 29 Zaplacení přednášky

Otázka č. 43 Máš nějaký nápad, návrh, co by ti pomohlo při řešení problému?

Odpovědi se často opakovaly, nejvíce byl zmiňován balíček základní metodiky, kterou by dostal každý vůdce, pokud by byla metodika online, tak ji mít propojenou se SkautIS (interní informační systém), dále více komunikovat s rodiči dítěte, názorné ukázky a příběhy pojící se s danou poruchou. Hodně zmiňovaná je i opora a podpora v ostatních členech střediska či více přednášek na toto téma ve středisku, tak i na vzdělávacích akcích jako je vůdcovská nebo čekatelská zkouška. Semináře a přednášky, kde by vůdci mohli sdílet své zkušenosti.

- **vybrané odpovědi**

„Ocenil bych příručku nebo nějakou brožurku, jak postupovat v situacích, kdy se dítě vzteká, je vzpurné, vzdorovité či agresivní. Na vůdcovkách jsme řešili třeba ADHD, ale vztekání ne. A zrovna vztekání a agrese je u mých kluků dost častá a nechtěl bych, aby to došlo až k rvačce.“

„Libil by se mi krátký newsletter, týdeník/ měsíčník, nebo klidně jen krátký článek na fb.. kdy by si člověk krátce přečetl, co se dá řešit s informacemi, kde najde více. Člověk to uloží do hlavy a dohledá a prostuduje podrobně, až bude potřebovat.“

„1. Přehledně zpracovaná metodika, která umožňuje náhled na psychologickou podstatu věci, kterou jakožto člověk minimálně vzdělaný v tomto oboru nemám. 2. Kontakt na člověka v Junáku, kterému bych mohl napsat, co se děje a on by mi dal rady, co mohu dělat.“

„Přehledné webovky, kde by byly základní vypsání druhých problémů a k nim rady co dělat, co nedělat, kam se obrátit. Návrhy, co si o tom více přečíst, na co se podívat atd. Aby to bylo co nejvíce srozumitelné a dokázali s tím pracovat i vedoucí od 15let. A tím pádem přizpůsobit své programy takovým dětem nebo lépe rozpoznat, že se jedná o nějaký problém, který by měli hlásit oddílovému vedoucímu“

„Nemyslím, že jsou témata speciální pedagogiky probírána a už vůbec ne dostatečně. Na druhou stranu ale myslím, že tak by to být ani nemělo a na témata speciální pedagogiky by měl být oddělený kurz, protože jinak by se vůdcovská zkouška daleko více nafoukla a i v jiných oblastech“ S tímto tvrzením naprosto souhlasím, jako jsou kurzy zotavovacích akcí, měl by být i kurz ohledně speciální pedagogiky.

Otázka č. 44 Máš nějakou zkušenost, o kterou by ses se mnou rád/a podělil/a? Popř. byl/a ochoten/a si o tom víc popovídat. Pokud ano, zanech prosím mail.

Častými pozitivními odpověďmi jsou rady od staršího/jiného vedoucího, opora ve středisku nebo i komunikace s rodiči. Další pozitivní věcí je iniciativa vůdců, kteří si problém nenechají tzv. přetéct přes hlavu, a snaží si najít dostupné informace v literatuře nebo na internetu.

Zkušenost respondentky, která má negativní zkušenost s chlapcem, kterému v popisované době bylo 7 let. *„Agrese – klučina, kterého jsem vedla, trpěl záchvaty agrese (podezření na poruchu spojili se školou i rodiči, rodiče však nechtěli o něčem takovém ani slyšet a naše doporučení navštívit PP poradnu ignorovali). Asi dvakrát na schůzce se mi stalo, že vytáhl nůž a nasupený se vydal proti zbytku družiny (to mi bylo asi 14 a byla jsem na schůzce sama). Pak dlouho "nic", letos na táboře se však o poledním klidu pošťuchovalo a on pak v afektu utekl z tábora...“*, Slečna nechala na sebe mail, tudíž jsem mohla zjistit, že chlapec z oddílu odešel a od členů družiny vedoucí ví, že chlapec je agresivnější a rodiče jej nezvládají. Tento rok chlapci bude 16 let.

Toto téma se netýká jen dětí (do 15let), ale také Roverů & Rangers (16 – 26let), kteří jsou v rizikovém věku ohledně hledání vlastní identity. V 15 letech je nejčastější odchod lidí z organizace, proto je třeba tento odchod podchytit, lidem v roverském věku nabídnout takový program, o který mají zájem, aby se podíleli na vedení mladších členů, utvořili si partu a neměli potřebu se chovat rizikově.

„Neřešit tohle jen u dětí. Roverský věk je k tomuto dost náchylný a přijde mi, že se na ně zapomíná. Mám dost specifický oddíl, kde cílem je právě začlenit tady takové "znevýhodněné" jedince do kolektivu v jakémkoliv věku - většinou pak staršími, než jsem já a na takové nováčky Junák připravený bohužel není.“

5.6 Vyhodnocení hypotéz

H1: Nadpoloviční většina dotazovaných se bude cítit připravena na vedení oddílu, kde je dítě s poruchou chování a emocí, ví jak s takovým dítětem pracovat. Starší vůdci s více než 7letou praxí si budou jistější než vůdci s praxí 2 – 6 let. (ot. č. 12, 13, 14, 22, 23, 24)

pozn. Vůdci, kteří vedou 2 – 6 let je 63 a vůdci, kteří vedou 7 a více let 72. Další rozdělení bylo takovéto, protože člen organizace se začíná podílet na chodu oddílu okolo 15. roku věku (tzv. roverský věk), nabírá tudíž zkušenosti ještě předtím, než může absolvovat vůdcovský kurz. Z toho tedy vyplývá, že jedinec, který se uvedl, že vede oddíl či družinu 4 roky, může být vůdcem s VZ 1 rok apod. Navíc u respondentů, kteří vedou 2-6 let, můžeme předpokládat, že prošli vůdcovským vzděláváním v posledních 5 letech.

Nadpoloviční většina vůdců se zprvu cítí být připravena, řešit situace ohrožených dětí, ale jak sám výzkum ukazuje, po více otázkách není názor vůdců tak jistý, jako byl na začátku. Dá se říci, že díky praxi s dětmi se vůdci, kteří vedou 7 a více let dokáží lépe poprat s neobvyklou situací, ale není to pravidlem. Mladší vůdci si jistí jsou tak z poloviny jejich počtu. Všichni umí pracovat s literaturou a internetem, na který spoléhají. Tuto hypotézu lze shrnout tak, že vůdci si dokáží poradit, díky vůdcovské zkoušce mají základní přehled o tom, jak pracovat s dítětem, které se chová rizikově a s dítětem, které má emoční problém si s obtížemi také poradí a jeho problém dokáží řešit.

H2: Nadpoloviční většina dotazovaných ví, jak pracovat s dítětem s poruchou chování a emocí, popř. ví, na koho se ve skautské organizaci obrátit pro radu, jak s takovýmto dítětem pracovat. (ot. č. 14, 15, 25, 31)

Subjektivní odpovědi ukazují, že vůdce ví, jak pracovat s takovým dítětem, upraví pro něj program, popovídá si s ním apod. Důležité je, že více než 80 % dotazovaných ví, na koho se ve skautské organizaci obrátit pro radu, když si v řešení situace není jistá. Dále je důležité zmínit i to, že sami vůdci, kteří vidí nějaký problém u člena svého oddílu, se tento problém snaží řešit.

H3: Nadpoloviční většina dotazovaných uvede, že se s dětmi v oddíle, které mají poruchu chování a emocí setkává, a že rizikové chování a poruchy chování a emocí u dětí se navyšuje, avšak rozdíl zvyšujícího se rizikového chování dětí mezi oddíly dívčími, chlapeckými a koedukovanými nebude žádný. (ot. č. 9, 10, 11)

Je překvapivé, že četnost rizikového chování dětí je u skautských dětí poměrně malá. Můžeme vidět zvyšující se četnost rizikového chování u čistě chlapeckých oddílů, toto zvýšení není ale nijak rapidní oproti dívčím nebo koedukovaným oddílům. Vedoucí koedukovaných oddílů uvádějí, že spíše souhlasí se zvyšující se četností takového chování. Nejvíce se vůdci setkávají s nadměrným používáním technologií (mobilních telefonů, tabletů) a uvádějí, že děti se stávají na výtvarných moderní společnosti závislé bez ohledu na to, do jakého oddílu chodí. Důležité je zmínit, že častými odpověďmi na otázku, zda vůdci vidí ještě nějaké poruchy chování a emocí, jsou odpovědi jako sebepoškozování, úzkostné stavy, vzdorovité chování nebo uzavřenost, se kterými si vůdci nevědí často rady.

H4: Méně než polovina všech dotazovaných bude znát příručky zabývající se tímto tématem, nadpoloviční většina dotazovaných k zjištění informací použije publikace, internet, účast na přednášce nebo profily zabývající se tímto tématem. (ot. č. 33, 34, 40)

Převážná část respondentů odpověděla, že pokud si dohledávají nějaké informace o dětech s poruchou chování a emocí hledají je na internetu nebo v knihovnách v odborných pramenech. Jen malý počet (13 z 135) respondentů si hledá informace ve skautských zdrojích. Dá se předpokládat, že takovýto vůdce hledá nejprve v podkladech, které mu poskytli instruktoři na vůdcovském kurzu. Přednášky od Junáka využívají spíše mladší vůdci, kteří se zúčastňují akcí pro roverský věk, kde se objevují přednášky o tématu poruch chování a emocí u dětí. Jen 9 respondentů si hledá informace formou profilů na instagramu nebo jsou součástí Facebookové skupiny, ve které by se mohli poradit s řešením situace dítěte. Pozitivní stránkou této hypotézy je to, že vůdci by byli ochotni si zaplatit nějaký kurz, seminář či přednášku, kde by se dozvěděli cenné informace o tom, jak pracovat s dětmi s poruchou chování a emocí. Vůdce zajímá např. jak pomoci dítěti zvládat jeho agresivní chování.

5.7 Návrh na řešení zjištěných nedostatků

Dalo by se říct, že vůdci jsou připraveni improvizovat při řešení rizikového chování dítěte. Jsou seznámeni se základními problémy chování a emocí dětí, ale je zřejmé, že by informace potřebovali prohloubit. Hlavně tedy v oblasti, jak s dítětem pracovat, jak zajistit určitou primární prevenci (kouření cigaret, užívání alkoholu, šikana), jak dítě naučit zvládat emoce (zvýšený počet agresivních dětí) a také, jak vytvářet program, když se v oddíle dítě/děti začínají chovat rizikově.

Při debatách (osobních, mailových či z dotazníku vyplývajících) s jinými vůdci, jsme se shodli, že problémových dětí narůstá a převážná část vůdců neví, jak s nimi pracovat a hodila by se jim např. příručka, jak postupovat. Vhodná by byla i E-learning platforma s možností dohledání materiálů a možností se na platformě zeptat odborníka.

Doporučila bych větší a lepší propagaci oboru Skauting pro všechny, který by mohl vůdcům pomoci. Bylo totiž zjištěno, že pouhý 4 respondenti ze 135 ví o této možnosti získání informací ze zdrojů Junáka.

Po analýze všech mně dostupných publikací docházím k závěru, že Junák vyvíjí snahy se o toto téma zajímat, ale v metodikách pro skautské vůdce tomuto tématu dává malý prostor a spíše toto téma komentuje okrajově. Myslím si, že vhodným řešením by bylo zpracování nejčastějších poruch chování a emocí do brožurky s obsahem: jaké jsou projevy daného chování, způsoby řešení a jak s takovým dítětem v družině pracovat. Tato brožurka by mohla být součástí časopisů, které organizace vydává. Jak z dotazníku vyplynulo, řada vůdců by ocenila seminář, přednášku na téma, které oni v oddíle řeší.

Závěr

„Jednou skautem navždy skautem.“

Skauting zvláště pro dospělé členy Junáka je něco víc než obyčejný kroužek. Skaut ví, že se může na druhého skauta spolehnout, obrátit se na něj pro radu, ví, že mu druhý bez protislužby pomůže. Mladší vedoucí ví, že má oporu v těch starších a zároveň ví, že k němu mladší členové vzhlíží. Pokud chodíte do skautské organizace od svých mladších školních let, víte, že lidé, kteří vás vychovali, jsou jako vaše rodina, kdykoliv vám pomohou, zastanou se vás, udělají vše proto, abyste byli šťastní, přesně tak jako biologická rodina. Lidé mimo skautskou organizaci často říkají, že skauti jsou sekta. „Chodit do skauta“ pro dospělé člen Junáka neznámá chodit na kroužek nebo tak něco podobného, „jsem skaut“ je prostě životní styl. Skauti se drží svého slibu, zákonů a hesla „Buď připraven“. Aby takový skautský vůdce byl připraven, musí mít za sebou oporu. Proto vznikla tato práce, aby zmapovala, zda se skautský vedoucí cítí být připraven řešit situace dětí, které často neví, jak se sebou samotnými pracovat, nemají například v rodině takovou oporu, kterou potřebují, ve škole jim kamarádi nerozumí apod. Právě proto je zde skautský vedoucí, na kterého se lze obrátit, protože dítě ví, že právě ten vůdce, kterému se svěří, nesmí (nebo by neměl) to říct někomu jinému, protože se právě musí řídit skautským zákonem a slibem. Z příběhů, které znám nebo jsem se s nimi díky této práci seznámila, je časté, že skautský vedoucí je jeden z mála lidí, kterému zraněné dítě věří. Proto se domnívám, že vedoucí by měli mít větší povědomí o potřebách takového dítěte, jak s ním jednat a nejenom s ním, ale s celou šestkou (družinou), ve které dítě je, jak pracovat s programem, na koho se mohou obrátit atd.

Jak je ve společnosti patrné, dětí s poruchou chování a emocí bude přibývat. Ať už se podíváme na problematiku dětí, jejich rizikové chování na internetu. Rizikové chování na internetu bylo, je a bude (v dnešních dnech se tomu společnost velmi věnuje), proto je potřeba se na to připravit. Dále vidíme agresivní, vzdorovité chování, nebo děti smutné, uplakané, křehké na duši, děti s psychickými problémy atd. Na všechny tyto i jiné situace je třeba skautské vůdce připravit. Ne každý vůdce má pedagogické, sociální nebo tomu podobné vzdělání. Proto po vzoru zdravotnického kurzu, kdy by si vůdce měl každé 4 roky obnovit jeho platnost, aby mohl dělat zdravotníka. By mohl vzniknout kurz (např. v rámci střediska či okresu) pro vedoucí, kteří pracují s mladšími členy. Na takovém kurzu by se dozvěděli něco více o dětech s poruchou chování a emocí a hlavně, jak s takovým dítětem pracovat popř. jak ho rozpoznat a jak být připraveni.

Seznam použitých zdrojů

knižní zdroje:

- Acta sociopathologica*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2014-. ISBN 978-80-7435-666-7.
- BECHYŇOVÁ, Věra. *Syndrom CAN a způsob péče o rodinný systém*. Praha: IREAS, 2007. ISBN 978-80-86684-47-5.
- BOWER, Eli Michael. *Early identification of emotionally handicapped children in school*. 3rd ed. Springfield, Ill.: C.C. Thomas, 1981. American lecture series, publication no. 1049. ISBN 0398046042. HANZLÍK, Vratislav. *Průvodce dějinami skautingu*. Hradec Králové, 1990
- Historie skautingu: cestou k pramenům*. 2. upr. vyd. Praha: Junák - svaz skautů a skautek ČR, 1999. Vůdcovská zkouška. ISBN 80-86109-27-5.
- JANKA, Otto. *Čas skautů*. Pelhřimov: Nová tiskárna Pelhřimov, [2009]. ISBN 978-80-7415-013-5.
- JANKŮ, Kateřina. *Dítě s poruchou chování a emocí*. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, Pedagogická fakulta, 2009. ISBN 978-80-7368-764-9.
- JEDLIČKA, Richard. *Poruchy socializace u dětí a dospívajících: prevence životních selhání a krizová intervence*. Praha: Grada, 2015. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-5447-5.
- JEDLIČKA, Richard a Jaroslav KOŤA. *Analýza a prevence sociálně patologických jevů u dětí a mládeže: aktuální problémy výchovy: [učební text pro posluchače filozofické fakulty Univerzity Karlovy]*. Praha: Karolinum, 1998. ISBN 80-7184-555-8.
- KALEJA, Martin. *Etopedická propedeutika v inkluzivní speciální pedagogice*. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, Pedagogická fakulta, 2013. ISBN 978-80-7464-396-5.
- KYRIACOU, Chris. *Řešení výchovných problémů ve škole*. Praha: Portál, 2005. Pedagogická praxe (Portál). ISBN 80-7178-945-3.
- MICHALOVÁ, Zdeňka. *Edukace žáků s problémovým chováním, poruchami adaptace, poruchami chování a emocí*. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2011. ISBN 978-80-7372-719-2.

NOVÁK, Michal. *Společnost, kultura a poruchy příjmu potravy*. Brno: Akademické nakladatelství CERM, 2010. ISBN 978-80-7204-657-7.

OREL, Miroslav. *Psychopatologie: nauka o nemocech duše*. 2., aktualizované a doplněné vydání. Praha: Grada, 2016. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-5516-8.

ŘÍČAN, Pavel. *Agresivita a šikana mezi dětmi: jak dát dětem ve škole pocit bezpečí*. Praha: Portál, 1995. Pedagogická praxe. ISBN 80-7178-049-9.

SOBOTKOVÁ, Veronika. *Rizikové a antisociální chování v adolescenci*. Praha: Grada, 2014. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-4042-3.

ŠIMÁNEK, Josef. *Kdo je A. B. Svojsík*. Praha: Orbis, 1948.

internetové zdroje:

Linka bezpečí: *ubližování, zneužívání, šikana* [online]. [cit. 2020-03-06]. Dostupné také z: <https://www.linkabezpeci.cz/poradna/ublizovani,-zneuzivani,-sikana/sikana/>

Mezinárodní klasifikace nemocí a přidružených zdravotních problémů [online]. [cit. 2020-03-10]. Dostupné také z: <https://old.uzis.cz/cz/mkn/index.html>

MŠMT *Národní strategie 2019-2027 - Primární prevence rizikového chování* [online]. [cit. 2020-03-11]. Dostupné také z:

http://www.msmt.cz/uploads/narodni_strategie_primarni_prevence_2019_27.pdf

Obsah vůdcovské zkoušky [online]. [cit. 2020-06-20]. Dostupné také z:

<https://krizovatka.skaut.cz/dokumenty/file/1213-obsah-vudcovske-zkousky>

Skauting pro všechny: *Skauting: příležitost skutečně pro všechny* [online]. [cit. 2020-03-03]. Dostupné z: <https://spv.skauting.cz/o-nas/>

Junák – český skaut, z.s.: Stanovy spolku. v Litomyšli, 2014. Dostupné také z:

<https://www.skaut.cz/wp-content/uploads/2018/05/stanovy-junaka.pdf>

Junák – český skaut, z. s. *Řád pro vzdělávání činovnic a činovníků*, 2020 Dostupné také z: <https://krizovatka.skaut.cz/dokumenty/file/266-rad-pro-vzdelavani-cinovnic-a-cinovniku?autologin=1>

Junák – český skaut, z. s. *Obsah vůdcovské zkoušky*, [online]. [cit. 2020-17-06].

Dostupné z: <https://krizovatka.skaut.cz/dokumenty/file/1213-obsah-vudcovske-zkousky>

kvalitativně analyzované vzdělávací materiály:

BŘICHÁČEK, Václav. *Psychologie*. Praha: Junák - svaz skautů a skautek ČR, 1999. Vůdcovská zkouška. ISBN 80-86109-24-0.

NEUWIRTHOVÁ, Barbora. *Vůdcovská zkouška: příručka nejen k přípravě na vůdcovskou zkoušku*. Praha: Junák - svaz skautů a skautek ČR, Tiskové a distribuční centrum, 2013. ISBN 978-80-86825-81-6.

VLASATÁ, Marie. *ADHD - vím, co s tím?!: příručka o poruše pozornosti s hyperaktivitou*. Praha: Junák - svaz skautů a skautek ČR, 2013. ISBN 978-80-7501-054-4. dostupné také z: https://spv.skauting.cz/wp-content/uploads/2013/10/ADHD_web.pdf

ŽÁČEK, Jan, ed. *Z nevýhody výhoda: příručka pro skautské vedoucí o tom, jak v oddíle pracovat s dětmi s různými specifickými potřebami*. Vyd. 5., rozš., (V TDC 1.). Praha: Junák - svaz skautů a skautek ČR, Tiskové a distribuční centrum, 2013. ISBN 978-80-86825-89-2. dostupné také z: https://spv.skauting.cz/wp-content/uploads/2013/10/Z_nevyhody_vyhoda_web.pdf

Seznam příloh

Příloha A. Dotazník

Příloha A. Dotazník:

Nazdar bratře/ sestro,

věnuj prosím několik minut svého času na vyplnění následujícího dotazníku. Bude součástí mé bakalářské práce na toto téma. Tvůj pohled je pro mě velmi důležitý.

Dotazník se zabývá otázkami vzdělávání skautských vůdců, jak vůdce zvládá problémové dítě a zda si umí s jeho situací poradit, díky zkušenostem a kurzům kterými prošel.

Díky Pája

1. Pohlaví:

žena

muž

2. Věk:

- volná odpověď

3. Název střediska, pod kterým jsi registrován:

- volná odpověď

4. Nejvyšší dosažené vzdělání:

základní škola

střední škola výuční obor

střední škola s maturitou

vysoká škola – bakalářský obor

vysoká škola – magisterský, inženýrský obor

vysoká škola – doktorát

jiná

5. Moje vzdělání (dosažené i právě studované) je obor:

- volná odpověď

6. Oddíl, ve kterém jsem členem je:

na vesnici

ve městě do 40 tis. obyvatel

ve městě na 40 tis. obyvatel

7. Kolik let aktivně vedeš (nebo jsi vedl) družinu či oddíl a připravuješ program?

- volná odpověď

8. Oddíl, který vedeš, je:

- koedukovaný chlapecký
 dívčí

9. Na škále 1-5 jak moc se setkáváš s níže uvedenými jevy (poruchy chování a emocí) u dětí ve tvém oddíle:

Nápověda k otázce: (1 – vůbec, 2 – zřídka kdy, 3 – občas, 4 – často, 5 – velmi často)

	1	2	3	4	5
Agresivita					
šikana (ve škole)					
šikana (v oddílu)					
Kyberšikana					
pítí alkoholu					
kouření cigaret					
vapování (kouření e-cigaret)					
kouření marihuany					
chození za školu					
domácí násilí (na dětech)					
poruchy příjmu potravy					
závislost na technologiích (na mobilech)					
používání mobilu na schůzce i přes zákaz					
Vandalismus					
Sprejerství					
Jiné					

10. Pokud jsi výše uvedl v kolonce „jiné“ čísla 2-5. Napiš prosím, o jaké poruchy chování a emocí se u vás jedná.

- volná odpověď

11. Mám pocit, že výše zmíněné problémy dětí se vyskytují častěji než dříve.

- souhlasím spíše nesouhlasím
 spíše souhlasím nesouhlasím
 nevím

12. Vím, jak s dětmi, které se chovají neobvykle jejich situaci řešit.

- souhlasím spíše nesouhlasím
 spíše souhlasím nesouhlasím
 nevím

13. Pokud bych věděl/a o dítěti, které má výše zmíněný problém, dokázal/a bych si poradit.

☐ souhlasím	☐ spíše nesouhlasím
☐ spíše souhlasím	☐ nesouhlasím
☐ nevím	

14. Na družinové schůzce vždy upravím program, když přijde nové dítě, tak aby se necítilo být mimo kolektiv.

☐ souhlasím	☐ spíše nesouhlasím
☐ spíše souhlasím	☐ nesouhlasím
☐ nevím	

15. Na družinové schůzce vždy upravím program, když vidím problém, který by mohl narůstat. (např. posmívání se jinému členu, používání vulgarismů)

☐ souhlasím	☐ spíše nesouhlasím
☐ spíše souhlasím	☐ nesouhlasím
☐ nevím	

16. Stává se mi, že dítě přijde na schůzku opilé.

☐ souhlasím	☐ spíše nesouhlasím
☐ spíše souhlasím	☐ nesouhlasím
☐ nevím	

17. Stává se mi, že dítě přijde na schůzku a je cítit cigaretovým kouřem.

☐ souhlasím	☐ spíše nesouhlasím
☐ spíše souhlasím	☐ nesouhlasím
☐ nevím	

18. Stává se mi, že konkrétní dítě na schůzku přijde smutné nebo uplakané, což se předtím nestávalo.

☐ souhlasím	☐ spíše nesouhlasím
☐ spíše souhlasím	☐ nesouhlasím
☐ nevím	

19. Jak se díváš na alkohol a kouření cigaret na letním táboře? Je to u vás povoleno úplně, povoleno s výjimkou nebo úplně zakázáno. Jak to máš ty sám/sama?

- volná odpověď

20. Jaké užíváš tresty při porušení pravidel, jak na táboře, tak o schůzce?

☐ klikování	☐ služba navíc
☐ dřepování	☐ odebrání počtu bodů
☐ odložení skládání slibu	☐ jiné
☐ obíhání tábora	

21. Použil/a jsem tělesný trest na skautské akci. (např. pohlovek za stanem na táboře, záhlavec apod.)

- ano nevím
 ne

22. Domnívám se, že díky složení vůdcovské zkoušky, má absolvent lepší přehled ve způsobech řešení problémů dětí, které mají nějakou poruchu chování a emocí.

- souhlasím spíše nesouhlasím
 spíše souhlasím nesouhlasím
 nevím

23. Myslím si, že díky vůdcovské zkoušce ví absolvent, jak postupovat, když má dítě nějaký kázeňský problém.

- souhlasím spíše nesouhlasím
 spíše souhlasím nesouhlasím
 nevím

24. Myslím si, že díky vůdcovské zkoušce ví absolvent, jak postupovat, když má dítě nějaký emoční problém.

- souhlasím spíše nesouhlasím
 spíše souhlasím nesouhlasím
 nevím

25. Cítím se být připraven/a řešit situaci jako je kouření cigaret na táboře (u dětí), popíjení, anorexie apod.

- souhlasím spíše nesouhlasím
 spíše souhlasím nesouhlasím
 nevím

26. Když jsem na táboře napiji se alkoholu. (např. večer při poradě, po hutném obědě si dám pivo apod.)

- souhlasím spíše nesouhlasím
 spíše souhlasím nesouhlasím
 nevím

27. Když jsem na táboře napiji se alkoholu před dětmi.

- souhlasím spíše nesouhlasím
 spíše souhlasím nesouhlasím
 nevím

28. Když jsem na táboře, kouřím cigaretu (e-cigaretu) před dětmi.

☐ souhlasím	☐ spíše nesouhlasím
☐ spíše souhlasím	☐ nesouhlasím
☐ nevím	

29. Mám dostatek informací o tom, jak pracovat s dítětem, které se chová problémově. (např. je agresivní)

☐ souhlasím	☐ spíše nesouhlasím
☐ spíše souhlasím	☐ nesouhlasím
☐ nevím	

30. Vidím problém v začleňování dětí s poruchou chování a emocí do družiny.

☐ souhlasím	☐ spíše nesouhlasím
☐ spíše souhlasím	☐ nesouhlasím
☐ nevím	

31. Mám se na koho obrátit, když si nevím rady s členem oddílu, který např. chodí na schůzky pod vlivem alkoholu nebo je nezvykle smutný.

☐ souhlasím	☐ spíše nesouhlasím
☐ spíše souhlasím	☐ nesouhlasím
☐ nevím	

32. Na koho, na co se obrátíš, když si nevíš rady, jak pracovat s některým dítětem ve Tvém oddíle?

- volná odpověď

33. Četl jsi brožurku „Z nevýhody výhoda“, kterou vydal Junák?

☐ ano	☐ ne

34. Znáš nějaké jiné publikace na tato témata, které vydal Junák?

- volná odpověď

35. Kde by ses dozvěděla něco více o dětech s poruchami chování a emocí?

- volná odpověď

36. Dohledal/a sis nějaké knihy, články mimo skautské, kde by ses dozvěděl/a něco více o problému, který jsi zrovna řešil/a?

☐ ano + volná odpověď	☐ ne

37. Dohledal/a sis nějaké webové stránky, blogy, filmy, dokumenty, kde by ses dozvěděl/a něco více o problému, který jsi zrovna řešil/a?

☐ ano + volná odpověď	☐ ne

38. Dohledal/a sis nějaké instagramové profily, kde by ses dozvěděl/a něco více o problému, který jsi zrovna řešil/a?

☐ ano + volná odpověď	☐ ne

39. Dohledal/a sis nějaké facebookové profily, popř. jsi v nějaké fb skupině, kde by ses dozvěděl/a něco více o problému, který jsi zrovna řešil/a?

- ano + volná odpověď ne

40. Byla jsi na nějaké přednášce od Junáka zabývající se tématem výše zmíněných věcí v tomto dotazníku (v průběhu posledních 3let)?

- ano + volná odpověď ne

41. Byla jsi na nějaké přednášce mimo Junáka zabývající se tématem výše zmíněných věcí v tomto dotazníku (v průběhu posledních 3let)?

- ano + volná odpověď ne

42. Zaplatil/a bych sis přednášku (za vlastní peníze) např. na téma kouření u dětí ve svém volném čase.

- souhlasím spíše nesouhlasím
 spíše souhlasím nesouhlasím
 nevím

Děkuji Ti za odpovědi v dotazníku, teď už tě čekají jen 2 dobrovolné otázky. Přeji hezký den, Pája!

43. Máš nějaký nápad, návrh, co by ti pomohlo při řešení problému?

- volná odpověď

44. Máš nějakou zkušenost, o kterou by ses se mnou rád/a podělil/a?

Popř. byl/a ochotna si o tom víc popovídat. Pokud ano, zanech prosím mail.

- volná odpověď